

ÜZEYİR
DÜNYASI

Üzeyir Hacıbeyli
O OLMASIN,
BU OLSUN

HEYDƏR ƏLİYEV FONDU

Üzeyir Hacıbəyli
O OLMASIN,
BU OLSUN

AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏTİNİN DOSTLARI FONDU

Klavir

ISBN 978-9952-448-10-8

Üzeyir Hacıbəyli. O olmasın, bu olsun.
Bakı, "Şərq-Qərb", 2008, 144 səh.

© "Çinar-çap", 2007
© "Şərq-Qərb", 2008

O OLMASIN, BU OLSUN

4 pərdəli musiqili komediya

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Rüstəm bəy	- 45 yaşında, borclu düşmüş bir bəy	- bariton
Gülnaz	- 15 yaşında, Rüstəm bəyin qızı ki, Sərvərə aşıqdır	- soprano
Sərvər	- 25 yaşında bir studentdir ki, Gülnaza aşıqdır	- tenor
Sənəm	- 30 yaşında, qulluqçu, dul arvad	- metso-soprano (alt)
Məşədi İbad	- 50 yaşında, dövlətli bir tacirdir ki, Gülnazı almaq istəyir	- tenor
Həsənqulu bəy	- 40 yaşında, millətpərəst	- bariton
Rza bəy	- 40 yaşında, qəzetçi	- tenor
Həsən bəy	- 40 yaşında, intelligent	- tenor
Əsgər bəy	- 30 yaşında, qoçu	- bas
Hambal		
Məşədi Qəzənfər	- hamamçı	
Usta Məhərrəm	- dəllək	
Kərbəlayı Nəsir	- bazar əhli	

Hamam xidmətçiləri
Qoçular
Bazar adamları
və s.

№1. Uvertürə

Tempo di marcia

ÜZEYİR HACIBƏYLİ

Piano

First system of music on page 6. The right hand plays a series of chords with a melodic line, while the left hand provides a steady accompaniment of chords and eighth notes.

Second system of music on page 6. The right hand continues with chords and a melodic line. The left hand features a more active accompaniment with eighth notes. A dynamic marking of *mf* is present.

Third system of music on page 6. The right hand has a melodic line with some slurs. The left hand continues with a consistent accompaniment pattern.

Fourth system of music on page 6. The right hand features a melodic line with slurs. The left hand accompaniment remains consistent.

Fifth system of music on page 6. The right hand has a melodic line with slurs. The left hand accompaniment includes some eighth-note patterns. A dynamic marking of *mf* is present.

First system of music on page 7. The right hand has a melodic line with slurs. The left hand accompaniment includes eighth-note patterns.

Second system of music on page 7. The right hand has a melodic line with slurs. The left hand accompaniment includes eighth-note patterns.

Third system of music on page 7. The right hand has a melodic line with slurs. The left hand accompaniment includes eighth-note patterns. A dynamic marking of *ff* is present.

Fourth system of music on page 7. The right hand has a melodic line with slurs. The left hand accompaniment includes eighth-note patterns. A dynamic marking of *mp* is present.

Fifth system of music on page 7. The right hand has a melodic line with slurs. The left hand accompaniment includes eighth-note patterns.

First system of a musical score on page 8. It consists of two staves: a treble staff and a bass staff. The treble staff begins with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff features a rhythmic accompaniment of eighth notes, primarily G3 and F3, with some chords and rests.

Second system of a musical score on page 8. The treble staff has a half note G4, a quarter rest, and a half note A4. The bass staff continues with eighth notes, including chords and rests.

Third system of a musical score on page 8. The treble staff starts with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

Fourth system of a musical score on page 8. The treble staff features a half note G4, quarter notes A4, B4, and C5, and a half note G4. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

Fifth system of a musical score on page 8. The treble staff begins with a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

First system of a musical score on page 9. The treble staff has a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

Second system of a musical score on page 9. The treble staff features a half note G4, quarter notes A4, B4, and C5, and a half note G4. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

Third system of a musical score on page 9. The treble staff has a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

Fourth system of a musical score on page 9. The treble staff features a half note G4, quarter notes A4, B4, and C5, and a half note G4. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4.

Fifth system of a musical score on page 9. The treble staff has a half note G4, followed by quarter notes A4, B4, and C5. The bass staff has a half note G3, followed by quarter notes A3, B3, and C4. A dynamic marking of *ff* is present in the bass staff.

I MƏCLİS

№2 Proloq

Pərədə qalxdıqda bütün iştirak edənlər cərgə ilə durub oxuyurlar

Andante

S. *mf div.*
Nə söz - dür kim, de - yir möx - luq

A.
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

T.
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

B.
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

Xor

Andante

mp

mf

ki, Ley - li o - ol - du qey - rə yar.

div.
ol - du qey - rə yar.

ki, Ley - li ol - du qey - rə yar.

S. *f*
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

unis. *f*
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

A. *f*
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

T. *f*
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

B. *f*
Ə - bas söz - dür bu - of - sa - na

f

S. *f*
Dü - şüb - dür xol - qin ağ - zi - na.

A. *f*
Dü - şüb - dür xol - qin ağ - zi - na.

T. *f*
Dü - şüb - dür xol - qin ağ - zi - na.

B. *f*
Dü - şüb - dür xol - qin ağ - zi - na.

f

Ga-rak Mac - nun, ga-rak Ley - li
 Ga-rak Mac - nun, ga-rak Ley - li
 Ga-rak Mac - nun, ga-rak Ley - li
 Ga-rak Mac - nun, ga-rak Ley - li

Ve - rib - dir - lor ca - ni
 Ve - rib - dir - lor
 Ve - rib - dir - lor ca - ni
 Ve - rib - dir - lor

S. ca - na.
 A. ca - na.
 T. ca - na, ca - ni ca - na.
 B. ca - ni ca - na.

(mp)

p ppp

Hamı dağılır, Sarvör ilə Gülnaz qalırılar. Tarda "Segah" çalılır.

№3. Sərvərin ariozosu

Moderato

mf

rit. poco a poco

A tempo

f
mf

Sərvər

Şə-fa - yi - vəs - li, qəd - rin hic - ri-lə bi-mar o-lan - dan sor.

Zü-la - li zöv - qi şöv - qün taş - ne yi di - dar o lan - dan sor.

o-lan - dan sor.

poco a poco rit.

A tempo

f
mf

Lə-bin sir - rin go-lib göf - ta - rə mən - dən öz - go-dən sor - ma

1.

Bu pün - han nök - ta-ni bir va - qi-fi əs - rar o - lan - dan sor.

2.

o - lan - dan sor.

f

1.

Ma-hob - bat ləz - za-tın dən bi - xə-bər - dir za - hi di bi - zövq.

2.

f (sp) *mf*

-hi-di bi - zövq. Fü-zu - li, eş - qi zöv - qin, zöv - qi eş - qi var

rit. *A tempo (Moderato)* *mf*

o - lan - dan sor. Fü-zu - li eş - qi zöv - qin, zöv -

rit. *A tempo (Moderato)* *mf*

- qi eş - qi var o - lan - dan sor.

p

№4. Rüstəm bəylə Gülnazın dueti

Alegretto

Gülnaz

Al Də-də qur - ba - nin o - lum

Rüstəm bəy

Qı-zım, Sə-na yay - lıq a-lım.
Qı-zım, Sə-na baş - maq a-lım.

al, Də də qur - ba - nin o - lum

Qı-zım, Sə-na co - rab a - lım
Qı-zım, Sə-na tu - man a - lım

(Rüstəm bəy)

Qı-zım, Sə-ni, qı-zım, Sə-ni, qı-zım, Sə-ni a - ra ve - rim

(Gülnaz)

yox, Də də qur - ba - nin o - lum, yox Də-də, qur - ba - nin o - lum

№5. Məşədi İbadın mahnısı və rəqsi

Moderato con moto

mf

Mən nə qə-dər nə qə-dər qo-ca ol - sam da də-yə-rəm min ca - va - na,

cö-rə-yi ye-mə-rəm mən ya - va - na, yax - şı de-mə-rəm mən ya - ma - na,

qur - ban c - da-rəm mən ca - na - na ma - li - mi pu - lu - mu ca - nı - mı mən.

Gəl, xa - nım gəl ya - nı - ma gəl, ca - nım

gəl ya - nı - ma gəl, ya - rım gəl ya - nı - ma

gəl, mən ö - lüm, mən ö - lüm, mən ö - lüm gəl, mən ö - lüm,

mən ö - lüm mən ö - lüm gəl. A qu - zum, gəl ya nı - ma,

ca - mi - mi ve - rə - rəm mən ya - rı - ma, qur - ban e - də - rəm

mən ca - na - na ma - li - mi, pu - lu - mu, ca - ni - mi mən,

Məşədi İbadın rəqsi

ff

f *ff*

№6. Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti

Allegretto (con bravura)

f

Rüstəm bəy

f

Məş - ədi İ - bad sən bi - zə xoş gö - lüb bi - zi şad e - lə - din,
Söy - lə gö - rüm bir mə - nə cib do - lu - dur - mu pul i - lə?

bir de gö - rüm nol - du ki, nol - du - ki bi - zi yad e - lə - din,
Gəl sə - nə mən qız ve - rim nə i - şin var - dır dul i - lə.

Məşədi İbad

A ki - şı sən öl mən sə - ni ha - mı - dan ar - tıq yad e - lə - rəm,
A ki - şı sən öl mən sə - nə nə qə - dər de - sən pul ve - rə - rəm,

marcato

sən qi - zi mə nə ver - gi - nən gör ne - cə sə - ni şad e - lə - rəm.
sən qi - zi mə nə ver - gi - nən gör sə - ni ne - cə şad e - lə - rəm.

f

Məşədi İbad

f
Pul ve - rim - mi? Qız ve - rər sən - mi?
Rüstəm bəy
Ver - gi - lən! Ve - rə - rəm!

Tez ve - rim - mi? Tez ve - rər sən - mi?
Ver - gi - lən! Ve - rə - rəm!

1. De - gi - lən sən öl, bə - cə - lə i - sən ver ə - li - ni.
2. bu sən öl, ver ə - li - ni. ver ə - li - ni.

1. 2.

Piano accompaniment for the first system of 'Məşədi İbad ilə Rüstəm bəy rəqs edir'. The music is in 3/4 time, key of B-flat major. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and moving bass lines. A dynamic marking of *f* is present.

Piano accompaniment for the second system of 'Məşədi İbad ilə Rüstəm bəy rəqs edir'. The music continues with a melodic line in the right hand and a harmonic accompaniment in the left hand. A dynamic marking of *ff* is present.

№7. Terset.

Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü

Andante con moto

Piano accompaniment for the first system of 'Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü'. The music is in 3/4 time, key of B-flat major. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and moving bass lines. A dynamic marking of *mf* is present.

Məşədi İbad

Vocal line and piano accompaniment for the first system of 'Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü'. The vocal line is in 3/4 time, key of B-flat major. The lyrics are: Hüs-nü ba - ğın - da gə-zə - sən gü - lü sün - bül də - rə-sən. The piano accompaniment is in the same key and time signature.

Vocal line and piano accompaniment for the second system of 'Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü'. The vocal line is in 3/4 time, key of B-flat major. The lyrics are: Sən ki - mi bir gö - zə - li ba - ğın i - çin - da gö - rə-sən. The piano accompaniment is in the same key and time signature.

Gülnaz

Vocal line and piano accompaniment for the third system of 'Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü'. The vocal line is in 3/4 time, key of B-flat major. The lyrics are: Ba - xa - san gül ya - na - ğı - na o - la - san. The piano accompaniment is in the same key and time signature.

Sənəm

Vocal line and piano accompaniment for the fourth system of 'Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü'. The vocal line is in 3/4 time, key of B-flat major. The lyrics are: Ba - xa - san gül ya - na - ğı - na o - la - san. The piano accompaniment is in the same key and time signature.

Vocal line and piano accompaniment for the fifth system of 'Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü'. The vocal line is in 3/4 time, key of B-flat major. The lyrics are: məs - ti xu - ma - - ar. - ba - ar. de - yə - sən heç be - lə iş - . The piano accompaniment is in the same key and time signature. There are first and second endings marked with '1.' and '2.'.

1. 2.

-rət o - la - maz sən ö - -lə - sən. de - -lə - sən.

-rət o - la - maz sən ö - -lə - sən. de - -lə - sən.

Sənəm

Qo - ca kaf - tar sə - nə on beş yaş o - lan qız nə gə - rək.
Qorx - ma - yır - san - mi ki, a - xır - da gə - lə ba - şa kə - lək.

Gülnaz

Sə - nə yüz yaş - lı dul ar - vad ya - ra - şar

Sənəm

Sə - nə yüz yaş - lı dul ar - vad ya - ra - şar

1. 2.

ay də - yə - nək sə - -yə - nək Ü - zü - nü

ay də - yə - nək sə - -yə - nək Ü - zü - nü

1.

it də gö - rər - sə ya - la - maz sən ö - lə - sən ü -

it də gö - rər - sə ya - la - maz sən ö - lə - sən ü -

2. -lə-sən

-lə-sən

2. Məşədi İbad

Gö - rü - rəm kim, mə - nə Sən çox ye -
 - xu - ram kim, ki a - xır - da i -

1. 2. (Gül naz)

İs -

(Sənəm)

İs -

-ü - rir - sən gö - zü - nü. Qor -
 -ti - rər - sən ö - zü - nü - zü - nü.

f

-ta - yir - sən - mi sō - zün mən de - ya - rəm lap dü -

-ta - yir - sən - mi sō - zün mən de - ya - rəm lap dü -

1. 2. *mf*

-zü - nü. İs - zü nü. Mən ki - mi bir qo - ca - ya

-zü - nü. İs - zü - nü. Mən ki - mi bir qo - ca - ya

(Məşədi İbad)

Mən ki - mi bir ca - va - na

1. 2. *mp*

qız ya - ra - maz sən ö - lə - sən. Sən - lə - sən.

qız ya - ra - maz sən ö - lə - sən. Sən - lə - sən.

qız ya - ra - yar sən ö - lə - sən. Mən - lə - sən.

№8. Xor: "Deyirlər ki, toy olacaq..."

Allegretto (con brillante)

Piano introduction in 8/8 time, marked *f*. The right hand features a melodic line with grace notes, while the left hand provides a rhythmic accompaniment with chords and eighth notes.

Piano accompaniment for the first vocal line, continuing the rhythmic pattern with chords and eighth notes.

Piano accompaniment for the second vocal line, featuring a more active melodic line in the right hand.

Həsənqulu bəy
mf
De - yir - lər ki.

Piano accompaniment for the third vocal line, marked *ff* and *mf*, with a strong rhythmic accompaniment.

Rza bəy

mf
Məş - di l - bad qız a - la - caq.
toy o - la caq

Vocal line for Rza bəy and piano accompaniment. The vocal line is in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef.

Həsən bəy

Əsgər bəy
Doğ - ru - dur mu toy o - la - caq?
Söy - la gö rüm toy ha çan dır?

Vocal line for Həsən bəy and piano accompaniment. The vocal line is in the treble clef, and the piano accompaniment is in the bass clef.

Xor

f
T. Bəs no va - do, no va - do toy o - la - caq? Bəs no va - do, no 'va - do
f
B. Bəs no va - do, no va - do toy o - la - caq? Bəs no va - do, no va - do

Chorus for the choir, marked *f*. It includes parts for Tenor (T.) and Bass (B.) with piano accompaniment.

1. toy o - la - caq? 2. toy o - la - caq?

toy o - la - caq? toy o - la - caq?

Rüstəm bəy
mf

Al - lah qoy - sa tez toy o - lar

Rza bəy

Söy - lə gö - rüm toy ha - çan - dır?

Məşədi İbad

İn - şa - al - lah

Həsən bəy

Doğ - ru - dur - mu toy o - la - caq?

tez toy o - lar.

Xor

T. *f* Bas na - va - da, no va - da toy o - la - caq? Bas na - va - da no va - da

B. *f* Bas na - va - da, no va - da toy o - la - caq? Bas na - va - da no va - da

T. toy o - la - caq?

B. toy o - la - caq?

Həsənqulu bəy

Yə - qin - dir ki, bu toy - da,

(Xor)

bu toy - da
div.
bu toy - da

Həsən bəy

mp
bu toy - bu toy - bu toy - da

f
cib do - la - caq do - la - caq
Bəs na - va - da na va - da

f
cib do - la - caq do - la - caq
Bəs na - va - da na va - da

mp

T.
pul - lar i - lon, Cib do - la - caq do - la - caq
toy o - la - caq? Bəs na - va - da na va - da

B.
pul - lar i - lon, Cib do - la - caq do - la - caq
toy o - la - caq? Bəs na - va - da na va - da

1. 2.
T.
pul - lar i - lon, toy o - la - caq?
toy o - la - caq? toy o - la - caq?

B.
pul - lar i - lon, toy o - la - caq?
toy o - la - caq? toy o - la - caq?

1. 2.
ff

mf *sp* *ff*

№9. Məşədi İbadın davası
(Həsən bəy, Məşədi İbad və xor)

Allegro

Piano introduction in 2/4 time, key of B-flat major. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a rhythmic accompaniment with chords and single notes. Dynamics include *f* and *sp*.

Həsən bəy

Vocal line for Həsən bəy with piano accompaniment. The lyrics are: "Mən sə-nə tay tuş de-yiləm vur-ram ba-şın". The piano accompaniment consists of chords and moving lines in both hands.

Vocal line for Həsən bəy with piano accompaniment. The lyrics are: "dar-ba-da-ğın lap da-ğı-lar, rədd ol bur-dan!". The piano accompaniment continues with harmonic support.

Xor

Chorus for the Xor with piano accompaniment. The lyrics are: "Ağa-da, Həsən, bəs de-yil-mi, eyb ol-sun ki, Ağa-da, Həsən, bəs de-yil-mi, eyb ol-sun ki,". The piano accompaniment features a steady rhythmic pattern.

Vocal lines for Tenor (T.) and Bass (B.) with piano accompaniment. The lyrics are: "in-te-li-gent o-la o-la sa-va-yif-san". The piano accompaniment is consistent with the previous sections.

(Məşədi İbad)

Vocal line for Məşədi İbad with piano accompaniment. The lyrics are: "Qoy mə-ni bir ağ-zın ə-zim bu mür-to-din". The piano accompaniment features a melodic line in the right hand.

Vocal line for Məşədi İbad with piano accompaniment. The lyrics are: "mey-mün ö-zü o-la o-la mə-nə de-yif". The piano accompaniment continues with harmonic support.

(Xor)

A - da a - yib - dir si - zo bu raf - tar, raf - tar.

A - da a - yib - dir si - zo bu raf - tar, raf - tar.

Xol - qin e - vin - da da - va et - mak pis sey - dir, xol - qin e - vin - da da - va et -

Xol - qin e - vin - da da - va et - mak pis sey - dir, xol - qin e - vin - da da - va et -

mak pis sey, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma

mak pis sey, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma

T. ya - raş - maz.

B. ya - raş - maz.

sp *f*

T.

B.

ff

Pərdə

Birinci məclisin sonu

№10. Antrakt

Andante

mf

f

1. 2. rit.

mp

Pərdə qalxır

Tarda "Şahnaz" muğamı çalınır

II MƏCLİS

№11. Sərvər ilə Gülnazın ariyası

Andante moderato

p

rit. A tempo

f *mf* *mp*

Sərvər

mf

Çün ba - har ol - du a - çıl - dı
Çün ki gör - dü xa - ri bül - bül

mf

gül a - çıl - dı hər ya - da.
söy - lə - di ki ey bi - rohm.

Gülnaz

mf
Cün - ba - har ol - du a - çil - di
Cün - kü gör - dü xa - ri bül - bül

Sərvər
mf
Cün - ba - har ol - du a - çil - di
Cün - kü gör - dü xa - ri bül - bül

gül - a - çil - di hər yan - da
söy - lə - di - ki ey bi - rəhm

gül - a - çil - di hər yan - da
söy - lə - di - ki ey bi - rəhm

Bül - bül et - di a - hu za - rı
Sən - də yox - dur e - eşq o - du

Bül - bül et - di a - hu za - rı
Sən - də yox - dur e - eşq o - du

na - lə çək - di o - xu - du
göl hə - zər et na - ləm - dan.

na - lə çək - di o - xu - du
göl hə - zər et na - ləm - dan.

Bül - bül et - di a - hu za - rı
Sən - də yox - dur e - eşq o - du

Bül - bül et - di a - hu za - rı
Sən - də yox - dur e - eşq o - du

na - lə çək - di o - xu - du
göl hə - zər et na - ləm - dan.

na - lə çək - di o - xu - du
göl hə - zər et na - ləm - dan.

p

mf

Più mosso

f

Sərvər

f

A - şiq ol - dur ki ve - rib - dir ca - ni -

mf

-ni ol ca - na - na.

mf

(Gül naz)
Tempo I

mf

Ver - ma - yib - so ca - ni - ni ol

(Sərvər)

mf

Ver - ma - yib - so ca - ni - ni ol

Tempo I

mf

a - şiq ol - maz ca - na - na

a - şiq ol - maz ca - na - na

mf

f

pp sub.

№12. Tütək səsi

ad libitum
(solo Flauto)

mp

ppp

№12 (a). Məşədi İbad "Rast" oxuyur
№12 (b). Sərvər "Şikəsteyi-fars" oxuyur

№13. Duet. Sərvər ilə Gülnazın oxuduğu təsnif

Moderato assai

f

Gülnaz

Gö-zə - lim - sən sən mə - nim
Meh-ri - ba - nım həm - da - mim

Sərvər

Gö-zə - lim - sən sən mə - nim
Meh-ri - ba - nım həm - da - mim

f

o - la bil - mən heç qə - mim çox şü - kür sə - nə

o - la bil - mən heç qə - mim çox şü - kür sə - nə

1.

ey xu - da ol - ma - dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

ey xu - da ol - ma - dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

2.

ya - rə fə - da.

ya - rə fə - da.

2.

f

Sən mə - nim - sən mən sə - nin
o - la bil - məz öz - gə - nin

f

Sən mə - nim - sən mən sə - nin
o - la bil - məz öz - gə - nin

Hə - mi bir can bir tə - nin Çox şü - kür sa - nə

Hə - mi bir can bir tə - nin Çox şü - kür sa - nə

1.

ey xu - da ol - ma - dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

ey xu - da ol - ma - dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

2.

ya - rə fə - da.

ya - rə fə - da.

2.

(Sərvər)

f

Dər-di-mə tap - dım də-va qal - ma-dı heç bir cə- fa

(Gül naz)

Dər-di-mə tap - dım də-va qal - ma-dı heç bir cə- fa

mf a-xır ki gör - dük sə- fa. *f* Çox şü - kür sə- nə ey xu- da

mf a-xır ki gör - dük sə- fa. *f* Çox şü - kür sə- nə ey xu- da

1. ol - ma-dıq biz ağ - ya - rə fə- da. 2. ya - rə fə- da

ol - ma-dıq biz ağ - ya - rə fə- da. ya - rə fə- da

1. 2.

pp ya - rə fə- da ya - rə fə- da

pp ya - rə fə- da ya - rə fə- da

pp

№14. Qoçuların xoru

Tempo di marcia

T. *f*
Ey, kim - san or - da aç qa - pi - ni,

B. *f*
Ey, kim - san or - da aç qa - pi - ni,

Tempo di marcia

T. aç qa - pi - ni go - lak so - ni öl - dü - rok. Piş - to do - lu - dur

B. aç qa - pi - ni go - lak so - ni öl - dü - rok. Piş - to do - lu - dur

ha - zir et - mi - yik, aç qa - pi - ni go - lib so - ni öl - dü - rok.

ha - zir et - mi - şik, aç qa - pi - ni go - lib so - ni öl - dü - rok.

T. Ey kim - san or - da aç qa - pi - ni, aç qa - pi - ni go - lak gö -

B. Ey kim - san or - da aç qa - pi - ni, aç qa - pi - ni go - lak gö -

T. -rak kim - dir o! Ey kim - san ey aç qa - pi - ni,

B. -rak kim - dir o! Ey kim - san ey aç qa - pi - ni,

Gülnaz *mf*
Ax Sür - - vor qor-xu-

T. aç qa - pi - ni go - lak so - ni öl - dü - rok! Son, ey kim - san

B. aç qa - pi - ni go - lak so - ni öl - dü - rok! Son, ey kim - san

(Gül naz)

-ram. Sə - ni öl - dü - rər bun - lar, gəl

aç qa - pı ni, tez . ol, tez ol aç qa - pı - ni,

aç qa - pı ni, tez ol, tez ol aç qa - pı - ni,

tez bur - dan qa - çaq tez ge - dək öz - gə şə - hə

tez ol, tez ol aç qa - pı - ni, tez ol, tez aç

tez ol, tez ol aç qa - pı - ni, tez ol, tez aç

-ra. Ah Sor - - - - - var qor - xu - ram, aç -

div. unis.
qa - pı - ni, gəl - dik so - ni biz öl - dü - rok.

div. unis.
qa - pı - ni, gəl - dik so - ni biz öl - dü - rok.

-ma gəl qa - pı - ni sən, yox - sa sə - ni öl - dü -

T. Tez ol, tez ol aç qa - pı - ni, aç - qa - pı - ni,

B. Tez ol, tez ol aç qa - pı - ni, aç - qa - pı - ni,

f

-rər qo-çu-nun gül-lə-si, gəl bə-ri Sər-vər gəl!

tez aç sən, gö-lək sə-ni öl-dü-rək.

tez aç sən, gö-lək sə-ni öl-dü-rək.

f

Sər vər
mp

Söy-lə-yin gö-rüm bir siz,

ff

Aç qa-pı-nı!

ff

Aç qa-pı-nı!

ff

mp

(Sər vər)

nə is-tə-yir-siz mən-dən? Nə la-zım si-za

mf

bu ev-dən ta xal-qın qa-pı-sın-dan?

mf

Qorx-ma-yı-ram mən siz-dən. Nə is-tə-yir-siz

mf

e-din. Yax-şı-sı bu-dur siz ge-din

öz iş gü - cü - nü - zə.

Xor

sf
Sən - sən Məş - di l - ba -

sf
Sən - sən Məş - di l - ba -

- dən gəl - nin ə - lin - dən a - lan. Sən -

- dən gəl - nin ə - lin - dən a - lan. Sən -

sən xəl - qin e - vin yı - xan, sən - da var - dir çox gü -

sən xəl - qin e - vin yı - xan, sən - da var - dir çox gü -

T. *mf* nah, çox gü - nah gəl - dik so - ni öl dü - rak to -

B. *mf* nah, çox gü - nah gəl - dik so - ni öl dü - rak to -

T. -ki Məş - di xoş ol - sun gəl - dik on - dan pul a -

B. -ki Məş - di xoş ol - sun gəl - dik on - dan pul a -

T. *ff* -laq ey - şü iş - rə - to məş - gul o - laq on - dan biz.

B. *ff* -laq ey - şü iş - rə - to məş - gul o - laq on - dan biz.

№15. Kvartet: "Babalı Sərvərin boynuna..."

(Gülnaz, Sənəm, Sərvər və Rüstəm bəy)

Allegretto

mp

Gülnaz
Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

Sənəm
Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

Sərvər
Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

Rüstəm bəy
Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

mp

p

Ba - ba - lı Sərvə - rin boy nu - na.

p

Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

p

Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

p

Ba - ba - lı Sərvə - rin boy - nu - na.

p

Sərvər
mf

Ə - yər i - şı düz ey - lə - mə - sən,

mf

(Sərvər)

Rüstəm bəy

gər ba - car -

düz ey - lə - mə - sən,

mp

-ma - sam,

(Rüstəm bəy)

gər ba - car - ma - san,

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp Ba - ba - li Sər - və - rin boy nu - na.

mp Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp

mf *mp* *p* *pp*

№16. Xor: "Heç belə iş olmaz"

Moderato

Piano accompaniment for the first system, marked *mf*. The music is in 3/4 time and consists of a treble and bass clef part.

S.
A.
Xor
T.
B.

mf

Ə - zəl - dan aş - nay - dın yad ol - dın nə - dan

Ə - zəl - dan aş - nay - dın yad ol - dın nə - dan

Ə - zəl - dan aş - nay - dın yad ol - dın nə - dan

Ə - zəl - dan aş - nay - dın yad ol - dın nə - dan

Piano accompaniment for the second system, marked *mf*. The music continues from the first system.

S.
A.
T.
B.

f

Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dan

Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dan

Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dan

Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dan

Piano accompaniment for the third system, marked *f*. The music continues from the previous system.

S.
A.
T.
B.

ay, be - la iş ol - maz ba - la heç be - la

ay, be - la iş ol - maz ba - la heç be - la

ay, be - la iş ol - maz, iş ol - maz, heç be - la

ay, be - la iş ol - maz, iş ol - maz

Piano accompaniment for the fourth system. The music continues from the previous system.

S. iş ol - maz. A - man ay a - man
 A. iş ol - maz. A - man ay a - man
 T. iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a - man
 B. iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a - man

ha - lum nə ya - man ay be - la iş ol - maz
 ha - lum nə ya - man ay be - la iş ol - maz
 ha - lum nə ya - man ay be - la iş ol - maz iş ol -
 ha - lum nə ya - man ay be - la iş ol - maz iş ol -

S. ba - la heç be - la iş ol - maz
 A. ba - la heç be - la iş ol - maz
 T. maz, heç be - la iş ol - maz
 B. maz, heç be - la iş ol - maz

Məşədi İbad

Əv - vəl - dan bil - say - dim ver - mək - dim pu - lu,

Xəl - qin ey - la - mək - dim ci - bi - ni do - lu.

f

Ay, ma - ra - lım Gü - l - naz, ba - la ay, ma - ra -

-lım Gü - l - naz. A - man ay, a - man,

ha - lım nə ya man ay, ma - ra - lım Gü - l - naz

ba - la ay, ma - ra - lım Gü - l - naz

S. De - din qo - ca - lıq - da bir qız a - la - san

A. De - din qo - ca - lıq - da bir qız a - la - san

T. De - din qo - ca - lıq - da bir qız a - la - san

B. De - din qo - ca - lıq - da bir qız a - la - san

mf

S. Ca - van qı - zı a - lib e - və sa - la - san.

A. *mf* Ca - van qı - zı a - lib e - və sa - la - san.

T. *mf* Ca - van qı - zı a - lib e - və sa - la - san.

B. *mf* Ca - van qı - zı a - lib e - və sa - la - san.

ay be - la iş ol - maz, ha - la, heç be - la
 ay be - la iş ol - maz, ba - la, heç be - la
 ay be - la iş ol - maz, iş ol - maz, heç be - la
 ay be - la iş ol - maz, iş ol - maz

mf *mf*

iş ol - maz. A - man ay a-man
 iş ol - maz. A - man ay a-man
 iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a-man
 iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a-man

mp *mf* *mp* *mf* *mp* *mf*

ha - lim nō ya-man, ay be - la iş ol - maz,
 ha - lim nō ya-man, ay be - la iş ol - maz,
 ha - lim nō ya-man, ay be - la iş ol - maz, iş ol -
 ha - lim nō ya-man, ay be - la iş ol - maz, iş ol -

ba - la, heç be - la iş ol - maz.
 ba - la, heç be - la iş ol - maz.
 -maz, heç be - la iş ol - maz.
 -maz, heç be - la iş ol - maz.

p *p* *p* *p*

№17. Xor: "Böylə olmaz ki sən..."

(Kişilər xoru və Məşədi İbad)

Tempo di marcia *f*

T. Böy - lə ol - maz ki, sən

B. Böy - lə ol - maz ki, ki sən

Tempo di marcia *f simile*

al - da - da - san bi - zi, Sən ve - rir - sən qi - zi

al - da - da - san sən bi - zi, Sən ve - rir - sən qi - zi

öz - gə a - da - ma ə - rə get - sin öz - gə a - da - ma ə - rə get - sin

öz - gə öz - gə a - da - ma ə - rə get - sin öz - gə a - da - ma ə - rə

T. *f* bas bu ki - ş i ya - zıq ne - cə et - sin bas bu ki - ş i ya - zıq ne - cə et - sin *Fine*

B. get - sin bas bu ki - ş i ya - zıq ne - cə bas? ya - zıq ne - cə et - sin *Fine*

Məşədi İbad

f Al - la - ha and ol - sun bu - dur de - yi - rəm

qi - zi mə - nə, qi - zi mə - nə, gə - rək ve - rə - sən. Ver - mə - sən hər -

gah, Ey - la - rəm bəd - nam

ver - ma - sən ey - la - yar

ver - ma - sən ey - la - yar

çün - ki mən bür a - da - mam bax - ma ram bə - yə!

D.C. al Fine

Çün - ki o bir a - dam - dır bax - maz heç bə - yo.

Çün - ki o bir a - dam - dır bax - maz heç bə - yo.

D.C. al Fine

№18. Xor və Məşədi İbad

(Camaat Məşədi İbadı təbrik edir)

Allegro moderato

S. Məş - di l - bad toy mü - ba - rok ol - sun
To - yun so - nin çox mü - ba - rok ast.

A. Məş - di l - bad toy mü - ba - rok ol - sun
To - yun so - nin çox mü - ba - rok ast.

Xor Məş - di l - bad toy mü - ba - rok ol - sun
To - yun so - nin çox mü - ba - rok ast.

T. Məş - di l - bad toy mü - ba - rok ol - sun
To - yun so - nin çox mü - ba - rok ast.

B. Məş - di l - bad toy mü - ba - rok ol - sun
To - yun so - nin çox mü - ba - rok ast.

Məş. İbad

Çox sağ o - lun çox da ra - zı - yam mən
Zəh - mat çə - kib iş dü - zəlt di - niz

1.

Məş - di l - bad   toy - mü - ba - rək   ol - sun,
 To - yun sə - nin   çox mü - ba - rək   ol - sun,
 Məş - di l - bad   toy - mü - ba - rək   ol - sun,
 To - yun sə - nin   çox mü - ba - rək   ol - sun,
 Məş - di l - bad   toy - mü - ba - rək   ol - sun,
 To - yun sə - nin   çox mü - ba - rək   ol - sun,

2.

ol - sun,   çox mü - ba - rək   ol - sun,   çox mü - ba - rək
 ol - sun,   çox mü - ba - rək   ol - sun,   çox mü - ba - rək
 ol - sun,   çox mü - ba - rək   ol - sun,   çox mü - ba - rək
 ol - sun,   çox mü - ba - rək   ol - sun,   çox mü - ba - rək

S. *sp* ol - sun, ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...

A. *sp* ol - sun, ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...

T. *sp* ol - sun ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...

B. *sp* ol - sun, ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...

S. *sp* *cresc.* *ff*

A. *sp* *cresc.* *ff*

T. *sp* *cresc.* *ff*

B. *sp* *cresc.* *ff*

Pərdə

İkinci məclisin sonu

III MƏCLİS

№19. Xor: "Hamamın içində..."

(Mahnı və rəqs)

Con moto

The piano accompaniment is written in 3/4 time with a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). It begins with a *Con moto* tempo marking. The score consists of five systems of music, each with a treble and bass clef staff. The first system includes a dynamic marking of *f* (forte). The piece concludes with the instruction "Pərdə açılır" (Curtain rises) above the final measure.

Kişilər xoru

The vocal score is for a men's chorus (Kişilər xoru) and is written in 3/4 time with a key signature of three flats. It features two vocal parts: Tenor (T.) and Bass (B.). The lyrics are in Azerbaijani. The score is divided into four systems, each with a vocal line and a piano accompaniment line. The lyrics are: "Ha-ma-min i-çin-da i-çin-do, do çö-lün-da", "yay, yaz, qış, ba-har is-ti so-rin var", and "Döv-lət-li ka-sıb gəl, gəl ye-rin var". The piece ends with a first ending bracket labeled "I.".

Mətn

ye - rin var, gal!

ye - rin var, gal!

Yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var

Yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var

Döv - lat - li ka - sıb gal, gal ye - rin var

Döv - lat - li ka - sıb gal, gal ye - rin var

(Mətn)

1.

2.

f

Pərdə

Üçüncü məclisin sonu

№20. Müqəddimə (Ləzgihəngi)

Allegro - Vivo

№21. Məşədi İbadın mahnısı

Moderato con moto

Məşədi İbad

Mən nə qə-dər, nə qə-dər qo-ca ol - sam da də-yə-rəm min ca-va-na,

Çö-rə-yi ye-mə-rəm mən ya-va-na, yax - şı de-mə-rəm mən ya-ma-na,

qur - ban e-də-rəm mən ca-na-na ma-lı-mı, pu-lu-mu, ca-nı-mı mən.

8

Gəl, xa-nim gəl ya-nı-ma gəl, ca-nım gəl ya-nı-ma

gəl, ya-rım gəl ya-nı-ma gəl, mən ö-lüm, mən ö-lüm mən ö-lüm

gəl mən ö-lüm, mən ö-lüm, mən ö-lüm gəl. A qu-zum, gəl - ya - ni - ma

ca - ni - mi ve - rə - rəm mən ya - ri - ma qur - ban e - də - rəm

mən ca - na - na ma - li - mi, pu - lu - mu, ca - ni - mi mən

Məşədi İbad rəqs edir

ff

f *ff*

№22. Xor: "Gedək, gedək qaziya deyək..."

(Xor, Məşədi İbad və Sənəm)

Allegretto grazioso

S. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zi-ya de - yak qoy kə - bi - ni kəs - sin

A. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zi-ya de - yak qoy kə - bi - ni kəs - sin

T. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zi-ya de - yak qoy kə - bi - ni kəs - sin

B. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zi-ya de - yak qoy kə - bi - ni kəs - sin

Sənəm (solo)
Hə, hə.

M. İbad (solo)
Hə, hə.

S. *f* Mə-şa - di - yo ar - vad e - dək, ra - zi - san?

A. *f* Mə-şa - di - yo ar - vad e - dək, ra - zi - san?

T. *f* Mə-şa - di - yo ar - vad e - dək, ra - zi - san?

B. *f* Mə-şa - di - yo ar - vad e - dək, ra - zi - san?

Hə, hə. Hə, hə.

Hə, hə. Hə, hə.

S. *f* Ra - zi - san? Ra - zi - siz?

A. *f* Ra - zi - san? Ra - zi - siz?

T. *f* Ra - zi - san? Ra - zi - siz?

B. *f* Ra - zi - san? Ra - zi - siz?

bos ge-dak biz!
 Bos ge-dak biz!
 Bos ge-dak biz!
 Bos ge-dak biz!

ff

Məşədi İbad

mf

Ge-din, ge-din qa - zı-ya de-yin qoy kə-bi-ni kəs - sin.

mf

f

Sə-ni mə-nə ar - vad e - də, ra - zı - san?

f

Sənəm

mf

Hə, hə! Hə, hə!

f

M. İbad
Ra - zı - san?

mf

mf

Hə, hə.

mf

Hə, hə.

mf

S. Ra - zı - siz? Bos ge - dak

mf

A. Ra - zı - siz? Bos ge - dak

mf

T. Ra - zı - siz? Bos ge - dak

mf

B. Ra - zı - siz? Bos ge - dak

mf

f
biz Ra - zi - yiq. Ho, ho.
biz Ra - zi - yiq. Ho, ho.
biz Ra - zi - yiq. Ho, ho.
biz Ra - zi - yiq. Ho, ho.

Bas ge - dak biz.
Bas ge - dak biz.
Bas ge - dak biz.
Bas ge - dak biz.

№23. Sərvərlə Gülnazın dueti

Allegretto
Sərvər *f*
Yet - dim

Allegretto
mf *f* *mf*

vü - sa - li - na ya - - rın çək -

Gülnaz
A - şiq - sə vəsl yo - lun -
(Sərvər)
-dim ə - za - bı - nt. A - şiq - sə vəsl yo - lun -

№24. Xor: "O olmasın, bu olsun"

-da ve - rər əl - bət - tə ca - ni -
 -da ve - rər əl - bət - tə ca - ni -

-ni. A - şiq - sə vəsl yo - lun - da
 -ni. A - şiq - sə vəsl yo - lun - da

ve - rər əl - bət - tə ca - ni - ni.
 ve - rər əl - bət - tə ca - ni - ni.

attacca

Tempo di marcia

S. San qo - ca qiz ca -
 A. San qo - ca qiz ca -
 T. San qo - ca qiz ca -
 B. San qo - ca qiz ca -

Tempo di marcia

S. - van san - da yox - dur eşq o - du, Sar - va -
 A. - van san - da yox - dur eşq o - du, Sar - va -
 T. - van san - da yox - dur eşq o - du, Sar - va -
 B. - van san - da yox - dur eşq o - du, Sar - va -

-rin - dir a - şı - qi, Sa - na ol - maz.

-rin - dir a - şı - qi, Sa - na ol - maz.

-rin - dir a - şı - qi, Sa - na ol - maz.

-rin - dir a - şı - qi, Sa - na ol - maz.

1. 2. Məşədilbad

Ya-nı-ma

heç mey - li. Sar - va - li.

heç mey - li. Sar - va - li.

heç mey - li. Sar - va - li.

heç mey - li. Sar - va - li.

1. 2.

(M. İbad)

gəl, ar - vad ya - nı - ma gəl, ya - nı - ma

gəl, ey - lə mə - ni şad.

S. Pu - lu - nu ver - din sən Moş - di - bad

A. Pu - lu - nu ver - din sən Moş - di - bad

T. Pu - lu - nu ver - din sən Moş - di - bad

B. Ver - din sən Moş - di - bad

a - li - nə düş - dü dul ar - vad.
 a - li - nə düş - dü dul ar - vad.
 a - li - nə düş - dü dul ar - vad.
 a - li - nə düş - dü dul ar - vad.

Qəm ye - mə hər - çi ba - də - bad,
 Qəm ye - mə hər - çi - ba - də - bad,
 Qəm ye - mə hər - çi - ba - də - bad,
 Qəm ye - mə hər - çi ba - də - bad,

ol - ma - sin o, bu ol - sun...
 ol - ma - sin o, bu ol - sun...
 ol - ma - sin o, bu ol - sun...
 ol - ma - sin o, bu ol - sun...

S.
 A.
 T.
 B.

Pərdə

O OLMASIN, BU OLSUN

Libretto

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

- Rüstəm bəy - 45 yaşında, borclu düşmüş bir bəy
Gülnaz - 15 yaşında, Rüstəm bəyin qızı ki, Sərvərə aşıqdir
Sərvər - 25 yaşında bir studentdir ki, Gülnaza aşıqdir
Sənəm - 30 yaşında, qulluqçu, dul arvad
Məşədi¹ İbad - 50 yaşında, dövlətli bir tacirdir ki, Gülnazı almaq istəyir
Həsənqulu bəy - 40 yaşında, millətpərəst
Rza bəy - 40 yaşında, qəzetçi
Həsən bəy - 40 yaşında, intelligent
Əsgər bəy - 30 yaşında, qoçu³
Hambal
Məşədi Qəzənfər - hamamçı
Usta Məhərrəm - dəllək
Kərbəlayı Nəsir - bazar əhli

Hamam xidmətçiləri
Qoçular
Bazar adamları
və s.

BİRİNCİ PƏRDƏ

Rüstəm boyın evində vəqə olur. Yaxşı düşünmüş bir otaqdır. İçində stol, kürsü və kreslolar vardır. Pərdə qalxdıqda bütün iştirak edənlər cərgə ilə durub oxuyurlar.

(Musiqi)

Hamı (oxuyurlar)

Nə sözdür kim, deyir məxluq (2 dəfə)
Ki, Leyli oldu qeyrə yar. (2 dəfə)

Əbəs sözdür bu əfsanə,
Düşübdür xəlqin ağzına.
Görək Məcnun, görək Leyli
Veribdirilər canın cana. (2 dəfə)

Həqiqi aşiqin yoxdur
Rəqibi, düşməni, xari. (2 dəfə)

Əbəs sözdür bu əfsanə,
Düşübdür xəlqin ağzına.
Görək Məcnun, görək Leyli
Veribdirilər canın cana. (2 dəfə)

Pərdə enir. Hamı dağılır. Sərvər ilə Gülnaz qalırlar. Tarda "Segah" çalınır, pərdə qalxır.

Sərvər (oxuyur)

Şəfayi-vəsl qədrin hicr ilə bimar olandan sor⁴,
Zülali-zövq şövqün təşneyi-didar olandan sor.

Gülnaz

Ləbin sirrini gəlib gövtərə məndən özgədən sorma,
Bu pünhan nükteni bir vaqifi-əsrar olandan sor.

Sərvər

Gözü yaşlıların halını nə bilsin mərdümi-qafil,
Kevakib seyrini şəb ta səhər bidar olandan sor.

Gülnaz

Qəmindən şəm tək yandım, səbədən sorma əhvalım,
Bu əhvali şəbi-hicran mənimlə yar olandan sor.

Sərvər

Məhəbbət ləzzətindən bixəbərdir zahidi-qafil,
Füzuli, eşq zövqün zövqi-eşqi var olandan sor.

Gülnaz (damışır). Sərvər, bu gün səni çox kefsiz görürəm, nə olub mögər?
Sərvər. Doğru deyirsən, mən dünəndən bəridir ki, fikirdəyəm.

Gül naz. Nə olub, söylə görək?
Sərvər. O olubdur ki, atan səni bir özgəsinə ərə vermək istəyir.
Gül naz (*qorxu ilə*). Kim deyir onu?
Sərvər. Mən deyirəm, doğru yerdən bilmişəm.
Gül naz. Bəs, atam mənə heç zad deməyibdir.
Sərvər. Ola bilsin ki, bu gün deyər və bir də sonə nə deyəcəkdir, sənin borcun onun sözüne qulaq asmaqdır.

Gül naz. Yox-yox, mən səndən özgəsinə ərə getməyəcəyəm, qoy mənə öldürsün, mən səni sevmişəm, sənə də gedəcəyəm.

Sərvər. Axı, o ər məndən dövlətlidir.

Gül naz. Cəhənnəmə olsun!

Sərvər. Məndən gözəldir.

Gül naz. Çox mənə lazımdır!

Sərvər. Məndən cavandır.

Gül naz. İstər lap uşaq olsun, lazım deyildir.

Sərvər (*gülür*). Yalan deyirəm, gözəlیم Gül naz! O kişi, doğrudur, məndən min kərə dövlətlidir, amma özü qocadır, azından bir əlli yaşı vardır. Görsən qorxarsan.

Gül naz. Bax mən daha səbr edə bilmirəm: günü bu gün atama deyəcəyəm ki, mən səni sevirəm və səndən başqasına ərə getməyəcəyəm.

Sərvər. Yox, Gül naz, heç elə eləmə! Sən mənə deyənə qulaq as, yoxsa iş düz getirməz. Mən bilirəm ki, sənin atan borclu düşübdür və pula çox ehtiyacı vardır. O istəyir ki, bu qohumluqla o kişidən ki, adı Məşədi İbaddır, bir qədər pul yesin. Zərər yoxdur, qoy yesin. Sən atana heç bir söz demə və söz açsa deyənən ki, özün bilərsən. Sonra sənin işin yoxdur, mən bu işə təhər çəkmişəm.

Gül naz (*bikef*). Mən nə təvri razı olum ki, mənə götürüb özgəsinə ərə versin.

Sərvər. Sən o barədə arxayın ol, məndən başqa səni özgəsi ala bilməz, amma sən mənə deyənə qulaq as!

Bu halda Sənəm daxil olur.

Sənəm. Birçə o gün ola idi ki, sizin toyunuzda süzə-süzə oynaya idim.

Sərvər. İnşallah, bu yaxında oynarsan.

Sənəm (*sevinir*). Necə? Yaxında toy eyləyirsənmi?

Sərvər. Yox, mən eyləmirəm, Rüstəm bəy Gül nazı özgəsinə ərə verir.

Sənəm (*bikef*). Buy!.. Başımaya xeyir! Bu nə sözdür? O ər kimdir?

Sərvər. Bir qoca kişidir.

Sənəm. Buy!.. Ağrım onun ürəyinə! Heç bunun kimi gözəl qız qoca kişiyə gedərmimi?

Sərvər. Zərər yoxdur, mən işi özgə cürə düzəldərəm. Gül naz, sən bikef olma. Arxayın ol, kimin ixtiyarı var ki, yanı yarından ayıra bilsin.

(Musiqi)

Üçü bir yerdə (*oxuyurlar*)

Əcəb sözdür bu əfsanə, (2 dəfə)

Düşübdür xəlqin ağzına. (2 dəfə)

Görək Məcnun, görək Leyli

Veribdirlər canın cana. (2 dəfə)

Qapı döyülür.

Sənəm. Ax, deyəsən ağa gəlir. (Yürürüb qapıdan baxır). Ay aman, ağa gəlir, dur qaç!

Sərvər (*təlaşk*). Gül naz, hələ ki, xudahafiz. Sən mənə deyəndən çıxma, atama başqa söz demə.

Gül naz. Xudahafiz.

Sərvər gedir.
(Musiqi)

Rüstəm bəy (*daxil olur, oxuyur*)

Qızım, sənə yaylıq alım!

Gül naz

Al, dedə qurbanım olum!

Rüstəm bəy

Qızım, sənə başmaq alım!

Gül naz

Al, dedə qurbanım olum!

Rüstəm bəy

Qızım, sənə corab alım!

Gül naz

Al, dedə qurbanım olum!

Rüstəm bəy

Qızım, sənə tuman alım!

Gül naz

Al, dedə qurbanım olum!

Rüstəm bəy

Qızım, səni... Qızım, səni...

Qızım, səni ərə verim!

Gül naz

Yox, dedə qurbanım olum!

Yox, dedə qurbanım olum!

(Musiqi)

Rüstəm bəy (*danışır*). Qızım, "yox" deyirsən? Sənin üçün bir ər tapmışam ki, bir ər tapmışam ki, dövlət nə dövlət, pul saman kimidir! Özüdə abırlı bir kişidir. Hərçənd bir az yaşı çoxdur, amma bir yaxşı adamdır ki, beləsini çıraqla axtarsan tapa bilməzsən!

Sənəm. Ah! Qoca olandan sonra heç nə! Ağrım onun özüne də, dövlətinə də!

Rüstəm bəy. Ay qız, sən qıfilla, sən danışma, sən bu cür işləri anlamazsan, çünki sən bir heyvan layələmsən!

Sənəm. Nə qədər heyvan olsam da, mən cavan qızımı qoca kişiyo ərə vermərəm! Heyf deyilmi? Vallah, bu saat onun dərdindən ölən cavanlar çoxdur ki, hər biri bir Yusif!

Rüstəm bəy. Nə vaxt mən səni qoca kişiyo ərə versəm, getmə! Qız mənimdir, mən bilərəm: istorəm qocaya verrəm, istorəm cavana! (Qıza) Razısanmı, qızım?

Gül naz. Nə deyirəm, mənim borcum ata sözüne baxmaqdır, özün bilərsən!

Rüstəm bəy. Ağıllı qızım, gözəl qızım! Mən əvvəldən bildirdim ki, sən mənim sözümdən çıxmayacaqsan. Odur ki, kişiyo söz vermişəm, indi o kişi bu gün buraya gələcəkdir və səni də görmək istəyəcəkdir. Mən sənə izn verirəm ki, sən gedib onun ilə görüşsən. Get görüş və özün də danış, qorxma!

Sənəm. Yəni batmış bu qədər çirkindir ki, adam qorxa da bilər?

Rüstəm bəy. Ay qız, gəl sən danışma!

Sənəm. Axı, deyirsən ki, qorxma, mən də soruşuram ki...

Rüstəm bəy. Ay qız, yum ağzım!

Sənəm. Ağzımı yummamış, nə deyirəm ki?!

Rüstəm bəy. Ay heyvan, danışma deyirəm!

Sənəm. İndi mən nə deyirəm ki, acığın tutur.

Rüstəm bəy. A mürtəd balası, danışma, qulluqçusan, otur qulluqçu yerində!

Sənəm. İndi mən nə deyirəm ki, pis söz demirəm ki?!

Rüstəm bəy. Ay qız, kəs səsin!

Sənəm. Səsimi kəsməmiş mən nə deyirəm ki...

Rüstəm bəy (lap bərkdən). Ay qız, de qoy işimizi görək!

Sənəm. Mən nə qayıtıram ki...

Rüstəm bəy (daha bərk). Ay qız!..

Bu əsnada qapı bərk döyülür.

Rüstəm bəy. Durun gəlin bəri, yaqın kişi gəldi.

Hamısı durub gedir.

(Musiqi)

Məşədi İbad (daxil olur, oxuyur)

Mən nə qədər, nə qədər qoca olsam da⁵,

Dəyərəm min cavana.

Çörəyi yemərəm mən yavana.

Yaxşı demərəm mən yamana,

Qurban edərəm mən canana

Malımı, pulumu, canımı mən.

Gəl, xanım, gəl yanıma,

Gəl, canım, gəl yanıma.

Gəl, yarım, gəl yanıma.

Gəl, mən ölüm, mən ölüm,

mən ölüm, gəl!.. (2 dəfə)

A quzum, gəl yanıma,

Canımı verərəm mən yarımna.

Qurban edərəm mən canana

Malımı, pulumu, canımı mən.

(Musiqi)

Yenə təkrar "Gəl, xanım, gəl yanıma".

(Musiqi)

Rüstəm bəy (daxil olur, oxuyur)

Məşədi İbad, sən bizə xoş gəlib, bizi şad elədin!
Bir de görüm nə oldu ki, nə oldu bizi yad elədin?

Məşədi İbad

A kişi, sən öl, mən səni hamıdan artıq yad elərəm,
Sən qızı mənə verginon, gör necə səni şad elərəm.

Musiqi çalır, ikisi də oynayır.

Rüstəm bəy

Söylə görüm bir mənə,
Cib doludurmu pul ilə?
Gəl sənə mən qız verim,
Nə işin vardır dul ilə.

Məşədi İbad

A kişi, sən öl, mən sənə
Nə qədər desən pul verərəm,
Sən qızı mənə verginon,
Gör necə səni şad elərəm.

Musiqi çalır, ikisi də oynayır.

Məşədi İbad

Pul verimmi?

Rüstəm bəy

Vergilon!

Məşədi İbad

Qız verərsənmi?

Rüstəm bəy

Verərəm!

Məşədi İbad

Tez verimmi?

Rüstəm bəy

Vergilon!

Məşədi İbad

Tez verərsənmi?

Rüstəm bəy
Verərəm!

Məşədi İbad
Degilən, sən öl!

Rüstəm bəy
Bu sən öl!

Məşədi İbad
Bəs, elə isə?

Rüstəm bəy
Ver ölini!

Məşədi İbad
Degilən, sən öl!

Rüstəm bəy
Bu sən öl!

Məşədi İbad
Bəs, elə isə?

Rüstəm bəy
Ver ölini!

Musiqi çalır, ikisi də oynayır.

Məşədi İbad (*danışır*). İndi axır sözünü də görüm, qızı mənə verirsənmi? Yoxsa vermirsen, gedib ayrı qız alaram, deyərəm ki, o olmasın, bu olsun!

Rüstəm bəy. Mən öz sözümün üstündə duran adamam. Ancaq sən də gərək qabaqca bir balaca tədərük görəsən. (*Əli ilə pula işarə edir*).

Məşədi İbad. Min manat sənə bəsdirmi?

Rüstəm bəy. Min də üstə artır.

Məşədi İbad. A kişi, axı, bunun bir anbar da toy xərci var.

Rüstəm bəy. Doğrudur, ancaq nə eləmək? Hərgah bir qədər cavan olsa idin, bu iş sənün üçün lüzum olardı, amma heyf ki, qocasan, taxsirs özündədir.

Məşədi İbad. A kişi, vallah, mən nə qədər qoca olsam da, min buğu burma cavana deyərəm.

Rüstəm bəy. Olar (*pulu alır*). Zərəm yoxdur.

Məşədi İbad. İndi mən istəyirəm ki, bir qızı görüm, danışdırım, nə deyirsən?

Rüstəm bəy. Heç sözüm yoxdur, öyləş, bu saat qızı göndərəm (*gedir*).

Məşədi İbad. Zarafat deyildir, bir otaq pul verirəm, bir baxım görüm, mal nə cür maldır, verdiyim pula dəyormi? Mənim istədiyim odur ki, özümə layiq adam olsun. Yoxsa məndən ötrü təfəvüt yoxdur, o olmasın, bu olsun!.. (*Sükut*). A kişi, bircə mən bilmədim ki, camaat mənim harama qoca deyir! Vallah, görünür ki, xalqın gözü pis görür. Budur ayna, bu da mən. (*Aynaya baxır*). Allaha şükür, dişlərim hamısı cabəca, saqqalım da qapqara şəvo kimi. (*Diqqət ilə baxır*). Deyəsən burda bir dənə ağ tük vardır. Gərək dartam çıxsın. (*Dartır*). A zəhrimar!.. Görünür ki, heyvan balası döllək hənanı pis yaxıbdır. (*Çıxardır*). Puf!.. Rədd ol, şarlatan!.. Qoca odur ki, dişləri olmaya, gözü görməyə, qulaqları eşitməyə, özü də yerindən tərpanə bilməyə; mən ki, ölməhdülillah, quş kimiyəm. Maşallah deyim ki, göz dəyməsin. Özüm də əlli yaşım ya ola, ya olmaya. (*Güzgüyə baxıb ora-burasını düzəldir*). İndi mən papağımı nə cür qoyum ki, qızın xoşuna gəlsin; hərgah belə qoysam (kəc qoyur), onda qız qorxar, elə bilər ki, Bakı qoçusuyam. Əyər belə qoysam (*gözünün üstə qoyur*), onda da qız ürəkər, elə bilər ki, Qarabağın pambıq böylərindənəm. Hərgah bu cürə qoysam (*lap dalı qoyur*), onda qızın məndən zəhləsi gedər. Elə bilər ki, Gəncə qumarbazıyam, oğər belonçik qoysam (*təpəsinə qoyur*), onda da Şamaxı lotusuna oxşaram. Bəs nə tövr qoyum? Hamısından yaxşısı budur ki, başı açıq oturrəm, onda qızın xoşuna gələr, elə bilər ki, abrazavannıyam. Doğrudan da, mən bir qədər abrazavannıyam, çünki uruslar mən ilə çox alış-veriş əyləyiblər və mən onlardan urus dilini də yaxşı öyrənmişəm. Məsələn: işto katu, bajaluska, funt vosim qopik, menşi nelza, nelza. (*Səs gəlir*). Aha, deyəsən qız gəlir; indi gərək mən seryoznıskı olam. (*Bir kreslo üstündə hardaş qurub oturur*).

Gülnaz ilə Sənəm daxil olur.

Gülnaz. Uy, mən bu kişidən qorxuram!

Sənəm. Nə kifir kişidir, ay Allah!

Məşədi İbad (*kənara*). Deyəsən, məndən qorxurlar. Zərəm yoxdur; arvad kişidən qorxsaxışdır. (*Onlara*). Bir deyin görüm, xanım hansınızdır, qulluqçu hansınız?

Sənəm. Mən qulluqçuyam, bu xanımdır. (*Otururlar*).

Məşədi İbad. Çox gözəl, çox əcəb! (*Kənara*). Heç qulluqçunun özü də yaman deyildir, amma xanıma söz yoxdur. Dəyər verdiyim pullara. (*Sükut*. Heç kəs dinnməyir. *Məşədi İbad birdən-birə gözələrini Gülnazın başına tərəf dikib, diqqət ilə baxır*). Xanım, sənün ki, saçın bu qədər qaradır, yəqin sən də mənim kimi həna qoyursan?

Gülnaz. Xeyr, həna qoymuram!

Məşədi İbad. Hə!.. Çünki mən saqqalına həna qoyuram, elə bildim ki, sən də saçına həna qoyursan. (*Kənara*). Amma lap nahaq yərə hənadan söhbət saldım, heç yeri deyildi.

Gülnaz. Mənim başım hələ ağarmayıbdır ki, hənaya ehtiyacı ola.

Sənəm. Allaha şükür, xanım qocalmayıb hə!

Məşədi İbad (*tələsik*). Xeyr, xanım, mənim də saqqalım ağarmayıbdır. Mən saqqalına, həna qoydum, qoymadım – həmişə qapqara, şəvo kimidir. Amma mən bir növ adətərdə olmuşam və fars da deyir ki, "tərki-adət bə movcibi mərzəst"⁶⁶. (*İrəli gəlir*). Allah önlərinizə rəhmət eylesin, mənim rəhmətlik anam deyirdi ki, başımın hənasının vaxtı keçəndə başım ağrıyır. Çünki adətərdə olmuşdu.

Gülnaz. Yəqin sizin də saqqalınızın hənasının vaxtı keçəndə ağrıyır.

Məşədi İbad. Bəli, ağrıyır. Saqqalım bərk ağrıyır, bir də, mən sonə deyim, insanın başının, ya saqqalının ağılığı onun qocalığına döləlat eyləməz. Bax, mən iki yaşında urus balası görmüşəm ki, başı ağappaq qar kimi; halbuki iki yaşında uşağa qoca demək olmaz. Və bir də siz mənim başıma diqqət edin, heç görürün bir dənə ağ tük varmı? (*Başım göstərir*).

Gülnaz. Heç qarası da yoxdur.

Məşədi İbad. Bəs bundan məlum olur ki, insan cürbəcür olar. Sizin ikinizin də canı üçün, indi dünyə elə dönübdür ki, indiki ahıllar indiki cahıllardan min pay yaxşıdırlar. Məsələn, mən "Tarixi-Nadiri" kitabını⁷ yarınsına qədər oxumuşam, ona görə hikmət elmindən yaxşı biliyim vardır. İnsanın zahiri nə qədər çirkin olsa, batili bir o qədər gözəl olar. Məsəl var ki, deyirlər: o olmasın.

bu olsun. Əlbəttə, nə zərəri vardır, cavanlıq olmasın, pul olsun. Pul elə şeydir ki, qocanı cavan eylər və pulsuzluq da cavanı qoca eylər.

Sənəm. Görünür ki, sənin çox pulun vardır.

Məşədi İbad. Sənin dövlətindən kefim çox kökdür. (Əlini cibinə salıb, bir abbası çıxardır). Buyur, bu abbasını saxla, lazım olar, saqqıza verib çeynərsən.

Sənəm. Xeyr, çox sağ ol, pul lazım olsa, ağam verər.

Məşədi İbad. Aha, o başqa məsələ. (Pulu qoyur cibinə. Kənara). Heç pis arvad deyildir. (Ona.) Bir mənə de görüm sənin ərin var?

Sənəm. Xeyr, yoxdur.

Məşədi İbad. Çox gözəl. (Kənara). Qabaqdan bilsəydim, əvvəlcə bunu alardım, sonra xanımı! (Ona). Kəfin necədir, yaxşı dolanırsanmı?

Sənəm. Nə üçün, şükür Allaha, yaxşıyam.

Məşədi İbad. Çox gözəl. (Gülhəza). Xanım, heç sən danışmırsan?

Gülnaz. Mən qulaq asıram.

Məşədi İbad. Çox gözəl. Qulaq asmaq da yaxşı şeydir. (Kənara). Qoribo yerdəyəm, vallah, bir gözəl o yanımda, bir gözəl bu yanımda. Şair çox gözəl deyibdir ki, (oxuyur):

Hüsn bağında gözəson,
Gülü-sünbül dərəson.
Sən kimi bir gözəli
Bağın içində görəson.

Gülnaz (oxuyur)

Baxasan gül yanağına, olasan mösti-xumar. (2 dəfə)

Bir yerdə

Dəyəson, heç belə işrət olamaz, sən öləson!

(Musiqi)

Sənəm

Qoca kaftar, sənə on beş yaş olan qız nə görək?
Qorxmayırsanmı ki, axırda gülə başa kələk.

Gülnaz

Sənə yüz yaşlı dul arvad yaraşar, ay dəyənək! (2 dəfə)

Bir yerdə

Üzünü it də görərsə yalamaz, sən öləson!

(Musiqi)

Məşədi İbad

Görürəm kim, mənə sən çox yetirərsən gözünü,
Qorxuram kim, ki axırda itirərsən özünü.

Gülnaz

İstəyirsənmi, sözün mən deyərəm lap düzünü, (2 dəfə)

Bir yerdə

Sən kimi bir qocaya qız yaramaz, sən öləson!

Gülnaz (durur). Hələ ki, xudahafiz, biz gedək.

Məşədi İbad. Ay çox sağ olun, Allah ponağında olasız! (Gedirlər). Bir dəli şeytan deyir ki, ikisini də birdən al!

Rüstəm bəy (daxil olur). Necədir, qızı bəyəndin?

Məşədi İbad. Qızı da bəyəndim, hələ desən, qulluqçunu da!

Rüstəm bəy. Bir beş-altı yüzdən keç, onu da sənə peşkoş eyləyim.

Məşədi İbad. Yox, o hələ sonranın işidir. Yaxşı, indi hələ ki, mən getdim!

Rüstəm bəy. Yox, Məşədi, bir az dayan!

Məşədi İbad. Nə var ki?

Rüstəm bəy (yalançı sədaqət ilə). Məşədi İbad, sənin üzünə demirəm, amma sən bunu bil ki, mən sənə qohumluğunu özüm üçün böyük bir fəxr bilirəm. Ona görə bir balaca şadyanalıq edək. Bir neçə nəfər dost-aşna çağırmışam, indi bu saat gələrlər, oturub söhbət edərək.

Məşədi İbad. Rüstəm bəy, Çox adamlar mənimlə qohum olmaq istədilər, hətta qubernatın dilmancı Cəfər bəyin xalası oğlu Daşdomir bəy – ki, mənə iki min manat pul verəcəkdir və səkkiz yüz otuz altı manat on dörd şahı məmüləsi edir, – keçən gün mənə deyirdi ki, bir qızım olubdur, qoy böyüsün, sənə verəcəyəm. Amma mən hər adamla qohum olmaq istəmirəm. Qorəz... Qonaqların kimidir?

Rüstəm bəy. Birisi millətperəst Həsənqulu bəydir ki, sən onu tanıyırsan.

Məşədi İbad. Yaxşı tanıyıram, mənə iki yüz manat da verəcəkdir.

Rüstəm bəy. Birisi qəzetçi Rzadır ki, tanıyırsan, birisi Qoçu Əsgördür ki, onu da tanıyırsan. Biri də intelligent Həsəndir ki, onu tanımazsan. Çünki o bir qədər mərdimdir, çox oxuyub deyən, bir qədər başı xarab olubdur. (Qapı döyülür). Aha, gəldilər. Buyurun-buyurun!

Qapı açılır, Həsənqulu bəy, Rza, Əsgər, Həsən və xor daxil olurlar. Sonra solmonin ortasında üç-üç durub, guya söhbət edir kimi oxuyurlar.
(Musiqi)

Həsənqulu bəy

Deyirlər ki, toy olacaq.

Rza bəy

Məşədi İbad qız alacaq.

Əsgər

Söylə görüm, toy haçandır?

Həsən bəy

Doğrudurmu toy olacaq?

Hamı

Bəs nə vədə, nə vədə toy olacaq? (2 dəfə)

Rüstəm bəy	Allah qoysa, tez toy olar.	Rza bəy. Bos Məşədi İbad? Məşədi İbad. Xeyr, məni bağışlayın, mən pəhrizəm. Siz öz işinizlə məşğul olun, mən buradaca öyləşərim. (Bir tərəflə bir kreslodə öyləşir). Həsənqulu bəy. Həzərat! Təvəqqe edirəm, stokanlarımızı doldurasınız və mənə də izn verəsiniz ki, bir neçə kolmə söz deyim. Hamı. Buyur, buyur.
Rza bəy	Söylə görüm, toy haçandır?	Həsənqulu bəy. Həzərat! Özünüzlə məlumdur ki, dünya getdikcə xarablaşır, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya getdikcə xarab olur; öylə ki, hamının qəlbi pozulub, mən cür hiylə ilə dolur, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünyada təmiz və saf qəlbli adam tapmaq çətindir.
Məşədi İbad	İnşaallah, tez toy olar.	Məşədi İbad (kənara). Əfəlxüsüs mənim kimi axmağı ki, sənə iki yüz mamat verib, iki ildir ki, ala bilmirəm.
Həsən bəy	Doğrudurmu toy olacaq?	Həsənqulu bəy. Yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu qədər çirkin ürəklə və qara qəlbli adamlar içində bir nəfər də saf dərün və qəlbi pak adam görmək necə böyük xoşbəxtlikdir. İndi mən onu demək istəyirəm ki, həmin o kənarda oturan Məşədi İbad həmin saf dil adamların ən böyüyüdür, ona görə qalxırcaq bu bədani onun sağlığına. Yaşasın Məşədi İbad! Hamı. Yaşasın, yaşasın Məşədi İbad!
Hamı	Bəs nə vədə, bəs nə vədə toy olacaq? (2 dəfə)	Əsgər (ayağa durur, çox bərk danışır). Günlərin bir günü, axşam saat doqquzda bazardan gəlirdim. Ada, bir də gördüm ki, birisi dalınca gəlir. Bir az getdim, gördüm ki, yenə gəlir. Dedim, yəqin ki, mənimlə düşməndir, o saat piştovu ⁸ belimdən çıxartdım (göstərir), çəkdim yuxarı ayağa, dedim: o də, dayan! Bir də gördüm dalınca gələn götürüldü; o də, dayan, o də, dayan!.. Dayanmadı, part, bir güllə!.. Bir də gördüm: şarap!.. Yıxıldı yerə. Dedim, baxım görüm kimdir? Bir də gördüm kim?.. Həmin bu Məşədi İbad! Dedim, yəqin kişini öldürmüşəm. Amma, Allahdan olan kimi, güllə dəyməmişdi, (Gəlir yanına). Sağ ol, Məşədi İbad! Sağlığına çıxırım.
Həsənqulu bəy	Yəqindir ki, bu toyda...	Məşədi İbad. Çox sağ ol! (Kənara). Heç görün döxli var?!
Əsgər	Bu toyda...	Rza bəy (durur). Əfəndilər ⁹ , müsaidənizlə* bir qac kolmə* söz ifadəsinə oşəddi ehtiyacım* vardır. (Heç kəs dinməyir). Əfəndilərim, sükut eyliyərsiniz, əcaba, müsaidə verməyirsinizmi! (Yenə heç kəs dinmir). Əfəndilər, bir də cavab verməyəcək olsanız, bu mübhəm sükutinizi* kəndim üçün* böyük bir həqarət ədd edəcəyəm. Bokləyirəm,* əfəndilərim! (Yenə heç kəs dinməyir). Rüstəm bəy, bəndənizi təhqir etmək fikriniz var idisə, nə üçün bunu xanənidə iera edirsiniz, bunu başqa bir yerdə əda etmək* qabil dəyildimi?
Həsən bəy	Bu toy, bu toy, bu toyda...	Rüstəm bəy. Çox sağ ol, çox razıyam! Rza bəy (acıqlı). Cənab, siz anlamıyorsunuz ki, mən nə deyirəm; ya həqarətim? Öylə isə, mən burada oturmam! (Tələsik papağını geyir). Rüstəm bəy. Rza bəy, hara buyurursan?
Hamı	Cib dolacaq, dolacaq pullar jilən. (2 dəfə) Bəs nə vədə, nə vədə toy olacaq. (2 dəfə)	Rza bəy. Cənab, mən həqarət qəbul edən adam deyiləm, on daqiqədir ki, sizdən söz deməyə izn istəyirəm, amma cavabında dinməyirsiniz; bu, böyük həqarətdir, sabah bunu qəzetimdə yazaram. Həsənqulu bəy. Deməli, sən bizdən izn istəyirmişsən? Əşi, vallah, mən elə bildim ki, sən nitq söyləyirsən, başa düşə bilmədim. O birləri. Vallah, biz də başa düşmədik.
	(Musiqi)	Məşədi İbad. Axı, o qədər qəlbi danışsınan ki, bilmək olmur ki, nə deyirəm. Mənim özüm "Tarixi-Nadir" kitabını yarısına qədər oxumuşam, amma sənəni dilini anlamıram. Bu bisavədlər neyləsin? (Rüstəm bəy durub Rza-nı oturdur).
Rüstəm bəy. Həzərat! Əhvalat özünüzlə məlumdur. Mən gözümün ağı-qarası olan bir qızımı, bax, bu kişiyyə əvə verirəm.		Rüstəm bəy. Sən Allah, bizi möyüs eyləmə, bağışla, anlamadıq. Bisavədlər adamıq. Həsən bəy (ayağa durur). Qaspoda ¹⁰ , mənə pəzvolt* eyləyin, bir-iki kolmə Rüstəm bəy haqqında söz söyləyim! Hamı. Buyur-buyur! Məşədi İbad. Görək, bu nə deyir. Həsən bəy. Qaspoda! Platon demişdir ki, çelovek jivotnoye obşestvennoye, yəni insan bir sürü heyvandır. Məşədi İbad. Heyvan özünson! Həsən bəy. Məşhur uçonny* Darvin də bütün hamıya dokazat* eylədi ki, insan meymundan əmələ gəlmişdir. Darvinin bu sözü ilə soqlasitsya* olmaq üçün gedib Afrikadakı "buşmen"lərə və

Bu əsnada nöqərlər daxil olub, stol qururlar və üzərinə butulka, stokan və "zakuska"* düzürlər.

Rüstəm bəy. Həzərat! Təvəqqe edirəm, stola öyləşin, bir qədər boğazımızı yaş ədək.

Hamı oturur, Məşədi İbadın başqa.

"kontıntot"lara baxmaq lazım deyil. Ancaq dovolno çto*, bizim bu moçlisimizdə oturan Məşədi İbadə baxmaq lazımdır. (Hamı başını aşağı salır). Bu sözlər ilə mən Məşədi İbadə oskorbit* eyləmək istəmirəm, mən özüm də meymuna bənzəyirəm. Amma bir o qədər yox. Nə* Məşədi İbad isə lap oranqutan meymunudur ki, durubdur. Mən yenə povtorit* eyləyirəm ki, monim qəsdim Məşədi İbadə oskorbit* eyləmək deyildir. Ancaq mən onu yetirmək istəyirəm ki, pozvolte, Məşədi İbadın nəyi və harası Rüstəm bəyə xoş gəlibdir ki, gözəl qızı olan madmazel Gülnazı ona verir? Gözəlliyi? Xeyr! Məşədi İbad, öz eylədim ki, çirkindir.

Məşədi İbad. Mürtəd oğlu mürtədı yıxıb ağzına-ağzına vurasan.

Həsən bəy. Cavanlığı? Xeyr, Məşədi İbad qocadır. Bəs nəyi? Neçjeli* Məşədi İbadın pulu, malı, dövləti? Xeyr, xeyr. Rüstəm bəy pulagir adam deyildir. Nakonets*, bəs nəyi? Bu saat öz eyləyim. Bax, biz burada sorab içirik, amma Məşədi İbad içmir. Deməli, Məşədi İbad nədir? Məşədi İbad istinni müsəlmanındır; itak*. Rüstəm bəy öz qızını, monim mneniyama* görə, Məşədi İbadın istinni müsəlmanın olmağına görə veribdir, ona görə yaşasın Rüstəm bəy!

Hamı (yavaşdan). Yaşasın, yaşasın!..

Rza bəy. Maşallah bu kəlamə!

Həsənqulu bəy. Daha nitq demək lazım deyildir. Duraq ayağa!

Hamı. Duraq! (Dururlar).

Əsgər. Yavaş-yavaş getmək vaxtı deyildirmi?

Hamı. Bəli, vaxtdır.

Həsənqulu bəy. Rüstəm bəy, xudahafiz (əl verir). Məşədi İbad, xudahafiz (əl verir).

Əsgər. Rüstəm bəy, xudahafiz, Məşədi İbad, xudahafiz.

Həsən bəy. Rüstəm bəy, xudahafiz, Məşədi İbad, xudahafiz (əl verir).

Məşədi İbad (acıqlı). Cəhənnəm ol o yana, mürtəd! Mənə meymun deyib, sonra da əl verir-sən?

Rüstəm bəy. Nə oldu, nə oldu?

Həsən bəy. Pozvolte, pozvolte, ya yemu zadam*, merzavtsu!*

Hamı yığılır. "Nə oldu, nə oldu?" deyib, aralaşdırırlar. Şuluqluq düşür.
(Musiqi)

Həsən bəy

Mən sənə tay-tuş deyiləm, vurram başın, (2 dəfə)
Darbadağın lap dağılar, rədd ol burdan. (2 dəfə)

Həsənqulu bəy

A gedə, Həsən, bəs deyilmi, eyb olsun ki,
İnteligen ola-ola savaşırsan. (2 dəfə)

Məşədi İbad

Qoy mənə bir ağzın əzim bu mürtədin. (2 dəfə)
Meymun özü ola-ola mənə deyir. (2 dəfə)

Hamı

A gedə, ayıbdır sizə bu rəflər, rəflər, (2 dəfə)
Xalqın evində dava etmək pis şeydir. (2 dəfə)
Adama yaraşmaz, adama yaraşmaz,
Adama yaraşmaz, maz, maz, maz, maz, maz, maz, maz...

Pərdə

Rüstəm bəyin həyati ilə küçədə vəqə olur. Rüstəm bəyin həyati hasar ilə məhsurdur.
Pərdə qalxdıqda həyətə Sarvər ilə Gülnaz görünür. Pərdədən qabaq musiqi çalır. Sonra tərda "Şahnaz" çalır. Pərdə qalxır.

Sərvər

Cahanda var görəsən dördi-əşq bir çarə,
Bu eşq o eşqdır ki, Məcnunu qoydu avara.

Gülnaz

Bu eşq o eşqdır ki, Fərhada dağı çapdırdı,
Dübarə tişəni çaldırdı başa o biçərə.

(Musiqi)

İkisi bir yerdə

Çün bahar oldu açıldı... } (2 dəfə)
Gül açıldı hər yanda. }

Bülbül etdi ahü zarü } (2 dəfə)
Nalə çəkdi oxudu. }

Çünkü gördü xari bülbül, } (2 dəfə)
Söylədi ki, ey birohml! }

Səndə yoxdur eşq odu, } (2 dəfə)
Gəl həzər et naləmdən. }

(Musiqi)

Aşiq oldur ki, veribdir canın ol canana. (2 dəfə)
Verməyibse canını ol aşiq olmaz canana. (2 dəfə)

Bu əsnada Məşədi İbad, olıno bir yaylıq alma və armud küçədən gəlib, hasarın yanında dayanır.

Məşədi İbad. Mən istəyirdim ki, adaxlıbazlığa gəcə gələm, halbuki gündüz də bu hasardan aşmaq çətindir. Ya Allah!.. (İstəyir hasardan aşsın, amma bacarmayır). Yox, görünür ki, mümkün olmayacaq. Qoy bir hambal çağırım, ayağımın altında yatsın. (Çağırır). Ada, hambal!

Hamı. Məşədi İbad (cibindən bir abbası çıxardır). Al abbasını, ayağımın altında yat.

Hamı. Məşədi İbad. Məşədi, olmaya oğurluğa gedirsən?

Məşədi İbad. Kos sosini, axmaq! Adaxlıbazlığa gedirəm!

Hamı. Məşədi İbad. Allah qüvvət versin, amma beləmi şikost eylərsən. (Yığılır. Məşədi İbad onun belinə çıxır və hasardan baxır).

Məşədi İbad. Ada, hambal, o yaylığı mənə ver!

Hamı. Məşədi İbad. Məşədi, tərponson yığılırsan ki...

Məşədi İbad. Dayan görüm! (Düşüb yaylığı götürür, bir də çıxanda yaylıq açılır, alma, armud yerə dağılır).

Məşədi İbad (*hasardan baxır*). Qız oradadır, yanında da bir oğlan var. Görəsən o kimdir?
 Gülnaz (*onu görüb*). Vay, dədəm, vay!.. O kimdir? Mən qaçıram! (*Qaçır*).
 Məşədi İbad (*Sərvərə*). Oğlan, sən kimsən?
 Sərvər. Bəs sən kimsən?
 Məşədi İbad. Mən Məşədi İbadam!
 Sərvər. Mən Sərvərəm!
 Məşədi İbad. Bəs sən orda nə qayırsan?
 Sərvər. Bəs sən orda nə qayırsan?
 Məşədi İbad. Mən adaxlıbazlığa gəlmişəm!
 Sərvər. Mən də adaxlıbazlığa gəlmişəm!
 Hambal. A Məşədi, belim şikəst oldu!
 Məşədi İbad. Ada, dayan görüm bu nə deyir! Qoçaq, sən kimin adaxlısın?
 Sərvər. Qoçaq, bəs sən kimin adaxlısın?
 Məşədi İbad. Mən Rüstəm bəyin qızı Gülnaz xanımın!
 Sərvər. Mən də Rüstəm bəyin qızı Gülnaz xanımın!
 Məşədi İbad (*acıqlı*). Kəs səsini, axmaq! Sənin nə ixtiyarın var ki, mənim adaxlımın adını

çəkirsən?

Sərvər. Axmaq sənsən ki, hasara dırmaşmısan!

Hambal. A Məşədi, belim qırıldı, düş aşağı!

Məşədi İbad. Qurban olasan bu altımdakı hambala, yoxsa əhədini kəsərdim! (*Düşür*).

Sərvər. Heç bu iş pis olmadı, görək axırı nə olacaq?

Hambal. Məşədi, belim simbidir, bir abbası da verəcəksən.

Məşədi İbad (*hambala*). Heç başa düşmürəm ki, bu nə işdir?

Hambal. Məşədi, deyəsən qızın iki namizədi vardır?

Məşədi İbad. Əşi, mən qızın halalca adaxlısı ola-ola hasarın bu tayında qalım, bir dələ-
 duzun birisi də o tayda olsun? Ay bivəfa arvad! (*Fikrə gedir*).

(Musiqi)

Məşədi İbad ("Rast" oxuyur)

Mən nə danəstəm öz əvvəl ke,
 to bi mehro vəfai,
 Əhdi nabəstən öz on beh ke,
 bə bəndi ya nə pai¹².

Burada mənim yadıma Leyli və Məcnun ohvalatı düşür.

Məcnun o tayda ahü-zar edir,
 Leyli bu tayda əğyar ilə eyş edir.

(Musiqi)

İndi mən bu tayda hambal ilə qalmışam,
 Yarım da o tayda əğyar ilə söhbət edir.

(Musiqi)

Yox, mən o məcnunlardan deyiləm, bu saat gedib qoçuları buraya yığacağam! (*Gedir*).

Gülnaz ilə Sərvər çıxıb oxuyurlar.

Sərvər ("Şikəsteyi-fars" oxuyur)

Ey mələksima ki, səndən özgo
 heyrandır sana,
 Həqq bilir, insan demöz, hər kim ki,
 insandır sana.
 Verməyən canın sənə bulmaz
 həyati-cavidan¹³,
 Zindeyi¹⁴-cavid ona derlər ki,
 qurbandır sana.

Gülnaz və Sərvər (*təsnif oxuyurlar*)

Gözəl mən sən mənim,
 Mehribanım, həmdəmənim.
 Dəxi yoxdur heç qəmim,
 Çox şükür sənə, ey Xuda!
 Olmadıq biz əğyarə fəda. } (2 dəfə)

Sən mənimsən, mən sən.
 Ola bilməz özgönin.
 Həmi bir can, bir tən,
 Çox şükür sənə, ey Xuda!
 Olmadıq biz əğyarə fəda. } (2 dəfə)

Dərdimə tapdım dəva,
 Qalmadı heç bir cəfa.
 Axır ki, gördük səfa,
 Çox şükür sənə, ey Xuda!
 Olmadıq biz əğyarə fəda. } (2 dəfə)
 Əğyarə fəda, əğyarə fəda...

Bu əsnada Qoçu Əsgər və başqa adamlar gəlib, Məşədi İbadla birlikdə hasarın daldında dayanıb baxırlar.

Məşədi İbad. Eşidirsiniz? Bayatı oxuyur.

Bunlar hasarın dəşiklərindən baxırlar.

Gülnaz

Aləmi porvanəyi-şəmi-camalin¹⁵ qıldı eşq,
 Cəni-ələmsən, fəda hər ləhzə min candır sana.

Əsgər

Oxa!.. Qız da oxuyur ki!

Məşədi İbad

İndi gördünmü iş nə haldadır?

Əsgər. Məşədi İbad, bir bəri zəhmət çox (*qabağa gəlib, nə isə deyir*).

Sərvər

Çıxma, yarım, gecələr, əğyar tənindən sakın,
Sən möhi-övcü-mələhətən*, bu nöqsandır sana.

Əsgər. İki min manat pul verərsən: bir min mənim, bir min də yoldaşlarımın.
Məşədi İbad. Mən yazıq bir o qədər pulu sənə haradan verim?
Əsgər. Özün bil, istərsən çıxmaq gedək. Sən də camaat içində biabır ol. Heç kos də sən ilə alver etməz. Sənin kimi binamur adamı biz heç içimizə qoymarıq. Adə, gedək!
Məşədi İbad. Bir bura bax. Yaxşı, verərsən. Səhə gəl pulları apar, amma indi birə əvvəl bu oğlanı öldür, yoxsa onun səsini eşitdikcə bağrım çatlayır.

(Musiqi)

Qoçular (axuyurlar)

Ey, kimsən orda, aç qapını!
Aç qapını, gələk səni öldürək!
Piştə doludur, hazır etmişik,
Aç qapını, gələk səni öldürək!

Ey, kimsən orda, aç qapını!
Aç qapını, gələk görək kimdir o.
Ey kimsən, ey, aç qapını!
Aç qapını, gələk səni öldürək!

||

Gülnaz (axuyur)

Ax, Sərvər, qorxuram,
Səni öldürər bunlar.
Gəl, tez buradan qaçaq,
Tez gedək özgə şəhərə.

Ah, Sərvər, qorxuram.
Açma gəl qapını sən.
Yoxsa səni öldürər
Qoçunun gülləsi.
Gəl bəri, Sərvər, gəl!

Qoçular

Aç qapını!

Sərvər

Söyləyin, görüm bir siz,
Nə istəyirsiniz məndən?
Nə lazım sizə bu evdən,
Ta xəlqin qapısından.

Qorxmuram mən sizdən,
Hər nə bilsoniz, edin!

Yaxşısı budur, siz gedin,
Öz iş-gücünüzo.

Qoçular

Sənsən Moşdi İbadın
Gəlinin ölindən alan.
Sənsən xəlqin evin yıxan.
Səndə vardır çox günah,
Gəldik səni öldürək.
Ta kim, Moşdi xoş olsun.
Biz də ondan pul alağ,
Eyişü-işrətə moşğul olağ
Ondan biz!

Əsgər (qoçulara). Çıxardın piştolanı, hazır olun! Mən bir, iki, üç dedikdə siz atın! Hazır olun!
Bir... iki...

Sərvər fit çalır, qorodovoy çağırır. Qoçular həmin saat qoyub qaçirlar.
Hambal ilə Moşədi İbad doxi qaçirlar. Sərvər gülür.

Gülnaz. Ax, qorxudan ürəyim üstümdə durmur.
Sərvər. Heç qorxma, bəri gəl, gedək otağa. (Gedirlər).

Bu əsnada Rüstəm bəy küçədə vaxə olub, hoyoto girmək istəyir.

Rüstəm bəy. Hərçənd Moşədi İbadın bir-iki min manat qulağını kösdim, amma Gülnaza yazığım gəlir. Binəva bədbəxt olacaqdır. Mənim qızım Moşədi İbadın tayı deyildir, amma nə cələmək, pulsuzluğun üzü qara olsun.

İstəyir ki, içəri girsin, bu əsnada Sərvər doxi hoyotdan çıxır. Bunlar bir-birini görüb,
bir qədər toccüb ilə baxırlar.

Rüstəm bəy. Sən kimsən və mənim evimdə nə qayırırsan?
Sərvər. Mən bir student babayam və sənin evində heç nə eyləmirəm.

Gülnaz ilə Sonom çıxirlar.

Rüstəm bəy (acıqlı). Bu saat də görüm, nə cürət edib mənə evimə gəlibson?
Gülnaz. Öldürəcəkdir, hamımızı qıracaqdır.
Sənəm. Allah, sən saxla, yazıqtı!..
Sərvər. Mən sənin evinə heç vaxt gəlməzdim, hərgah sənin qızına aşiq olmasaydım və sənin qızın da mənə aşiq olmasa idi.
Rüstəm bəy (hirs ilə). Bə, nə sözdür danışsən? Nə cürət edirsən? Bu saat başına bir patron çaxaram ki, beynin dağlar.

Sərvər. Patronu mən özüm çaxacağam.

Rüstəm bəy. Kimə?

Sərvər. Özümə!

Rüstəm bəy. Bu nə sözdür?

Sərvər. Çünki mən Gülnazı öldürəndən sonra daha özüm yaşamayacağam.

Rüstəm bəy (acıqlı). Sən mənə qızımı öldürmə bilməzsən!

Sərvər. Sənin xəbərini olmayacaqdır.

Rüstəm bəy. Neçün?

Sərvər. Çünki əvvəlcə səni öldürəcəyəm.

Rüstəm bəy. Bu nə danışır, ədə, dəlidir nədir?

Sərvər. Bax, sən bu qızı bədbəxt etləmək istəyirsən. Amma mən, Sərvər, sən Rüstəm bəyə deyirəm ki, hərgah bunu mənə verməsən, onda bir güllə sənə, bir güllə qıza və bir güllə də özümə vuracağam! (Gedir).

Rüstəm bəy. Bacıoğlu, bir bura bax! Axı, mən özgəsinə söz vermişəm, iş-ışdən keçibdir.

Sərvər. Hərgah sən mənə dəyənə razı olsan, işi düzəldərəm.

Rüstəm bəy. Nə tövr düzəldərsən?

Sərvər. Əvvəl də görüm, acığın soyudumu?

Rüstəm bəy. Soyudu.

Sərvər ayılıb onun qulağına nə isə deyir.

Rüstəm bəy. Əşi, qoy görək! Eylə də iş olarmı?

Sərvər. Sənin canın üçün, mən düz deyirəm, razısanmı?

Rüstəm bəy. Yaxşı, razıyam, amma bəlkə baş tutmadı?

Sərvər. Onda qızı hər kəsə istəyirsən ver!

Rüstəm bəy. Çox gözəl!

Sərvər. Amma sən Məşədi İbadə heç bir söz demə və onu tələsdir ki, tez toy eləsin.

Rüstəm bəy. Çox gözəl, deyəsən ağıla batan şeydir, görək?

Sərvər

Bax, əyər iş tutdu-tutdu və illah tutmadı...

(Musiqi)

Hamı

Babalı Sərvərin boynuna. (2 dəfə)

Sərvər

Əyər işi düz eləməsən...

Rüstəm bəy

Düz eləməsən...

Sərvər

Gör bacarmasam...

Rüstəm bəy

Gör bacarmasan...

Hamı

Babalı Sərvərin boynuna. (2 dəfə)

Musiqi çalır, oynayırlar və sonra gedirlər. Məşədi İbad porışan və pojmürdə bir hal ilə küçədə vəqə olur, Hambal da dalınca.

(Musiqi)

Məşədi İbad ("Çoban bayatı" oxuyur)

Ayrı düşdüm yarımdan,
Əl çəkmişəm canımdan.
O qədər başımı itirmişəm ki,
Adım çıxıb yadımdan.

Hambal

Mən aşiq o kəndə də,
Belə, o kəndə də, bu kəndə də.
Belə, ocəb oğlan qoyub getmişəm
A bu kişini ökən dədə!

Küçə adamları hamısı buraya yığılırlar.

Məşədi İbad

İşlərim hamısı zülüm getdi.
At axtardım, çulum getdi.
Cavan qıza bel bağladım,
Beş min manat pulum getdi.

(Musiqi)

Adamlar

Əvvəldən aşnaydın, yad oldun nodən? (2 dəfə)
Səni qoydu qaçdı o nazik bədən!

Ay belə iş olmaz, bala,
Heç belə iş olmaz!
Aman, aman, aman, aman,
Ay belə iş olmaz, bala,
Heç belə iş olmaz!

Məşədi İbad

Əvvəldən bilsoydum verməzdim pulu, (2 dəfə)
Xəlqin eyləməzdim cibini dolu.
Ay maralım Gülnaz, bala, ay maralım Gülnaz!
Aman, aman, aman, aman!..
Ay maralım Gülnaz, bala, ay maralım Gülnaz!

Adamlar

Dedin qocalıqda bir qız alasan, (2 dəfə)
Cavan qızı alıb evə salasan.
Ay belə iş olmaz!..

Hambal (*danışır*). A Məşədi, belim sınıbdır, sən gəl bir abbası da verginon.
Məşədi İbad (*lap azarlı kimi*). A gedə, rədd ol başımdan! Mən nəyin dərindöyem, sən nəyin dərindəsən. Təki mənim də dərdim sənə kimi bir abbası olaydı.

Millətperəst Həsənqulu bəy gəlir.

Həsənqulu bəy. Məşədi İbad, salamünəleyküm. A kişi, bu nə işdir? Eşitdim ki, qızın iki adaxlısı vardır?

Məşədi İbad. A Həsənqulu bəy, sən Allah, indi insaf eyləyin. Sənənin yanında Rüstəm bəy demədi ki, qızı sənə verirəm?

Həsənqulu bəy. Dedi!

Məşədi İbad. Sonra məni evinə çağırmadı?

Həsənqulu bəy. Çağırıldı!

Məşədi İbad. Siz də qonaq gəlmədiniz?

Həsənqulu bəy. Gəldik!

Məşədi İbad. Qonaqlıqda məni mübarəkbad eləmədiniz?

Həsənqulu bəy. Elədik!

Məşədi İbad. Birisi də mənə orada meymun demədi?

Həsənqulu bəy. Dedi!

Məşədi İbad. Mən də onunla dalaşmadım?

Həsənqulu bəy. Dalaşdın!

Məşədi İbad. Siz də bizi aralaşdırmadınız?

Həsənqulu bəy. Aralaşdırıdım!

Məşədi İbad (*bərkədan*). Bəs bu nə kələkdir ki, Rüstəm bəy mənim başıma gətirir, özü də hələ mənim beş min manat pulumu yeyibdir.

Həsənqulu bəy. Sən heç qəm eyləmə. İş düzəltmək asandır. İstərsən mən düzəldərəm!

Məşədi İbad. A kişi, atana Allah rəhmət eyləsin, düzəlt, düzəlt, yoxsa əhvalım çox pərişandır.

Həsənqulu bəy. Çox gözəl! Onda tez ol, bir beş yüz manat ver, çünki bu işdə bir balaca pul lazımdır.

Məşədi İbad (*təaccüb ilə*). Nə? Beş yüz manat pul verim?

Həsənqulu bəy. Əlbəttə, pulsuz olmaz ki!..

Məşədi İbad. Ə kişi, vallah, mən dağıldım, mən söküldüm, mən bu qədər pulu haradan alım verim!

Həsənqulu bəy. Özün bilərsən, amma mən belə güman edirəm ki, beş min manat verən adam, beş yüz də verə bilər, artıq pul deyildir.

Məşədi İbad (*əlini qoymuna salıb pul çıxardır*). Çünki oldun dəyirmançı, çağır gəlsin sən, Koroglu! Bu bir yüz, bu iki yüz, bu üç yüz. Özün də mənə iki yüz borclusan, elədi beş yüz.

Həsənqulu bəy. Hə!.. İndi işi düzəldərəm, ancaq sən bir qəzetəçi Rzanı da gör, çünki Rüstəm bəy qəzetədən çox qorxan adamdır. (*Baxır*). Aha, budur, özü də gəlir.

Rza vaxt olub Həsənqulu bəyə baş öyrir və Məşədi İbadın yanına gedir.

Rza bəy. Salamünəleyküm, Məşədi! A kişi, bu nə əhvalatdır, deyirlər ki, qızın iki adaxlısı var imiş!

Məşədi İbad. Ay Rza bəy, sənədən bir təvəqqüm var, sən gəl qələmi al əlinə və bu əhvalatı qəzetədə yaz. Rüstəm bəyi biabır eylə, çox təvəqq edirəm.

Rza bəy. Bağışlayın, Məşədi, mən onu eyləyə bilmərəm!

Məşədi İbad. Nəçün?

Rza bəy. Çünki o cür şey mənim məsləkimə müğayirdir*, bu iş sənənin öz xüsusi işindir, camaata nə dəxli var qəzetədə yazam?!

Məşədi İbad. A kişi, vallah, elə bunun özü qəzetə əhvalatıdır.

Rza bəy. Yox, Məşədi. Mən bacarmaram və heç vaxt müğayir-məslək iş görə bilmərəm!

Məşədi İbad (*əlini cibinə salıb, bir yüzlik çıxardır və guya kağız əvəzinə göstərir*). A kişi, axır bu bir parça kağız yazmaq çətin şeydirmi?

Rza bəy (*pulu görür*). Hə!.. Bu başqa məsələdir, indi başa düşdüm ki, sən nə deyirsən; yazaram, çox yaxşı yazaram!

Məşədi İbad. Bax, elə yaz ki, xalq oxuyub Rüstəm bəyə zad eyləsin... Adı nodir?.. Siz ona nə deyirsiniz?

Rza bəy. İzhari-nifrət!

Məşədi İbad. Hə, hə!.. İzhari-nifrət, izhari-nifrət!

Bu halda İntelligent Həsən gəlir.

Həsən bəy. Sən keçən səfər məni askarbit* eləmişsən, zato* mən sənə suda çəkmişəm. Məşədi İbad. A kişi, sən Allah, əl çək məndən. Mənə meymun dedin bəs deyil, sonra da suda çəkirsən?!

Həsən bəy. Xeyr, əl çəkmərəm, görək suda cavab verərsən.

Məşədi İbad. Ay camaat, mən burda öz həşrimə qalmışam, bu da gəlibdir ki, sənə suda çəkirməm!

Həsənqulu bəy (*Məşədini bəri çəkir*). Məşədi, ağzına bir şey ver, rədd olsun!

Məşədi İbad. Yəni buna da pul verim?

Həsənqulu bəy. Bir əlli manat ver, əl çəkər.

Məşədi İbad (*çıxardır*). Ala, ala, rədd ol başımdan!..

Həsən bəy. Eto druqoye delo*. Ərizəmi geri alaram.

Məşədi İbad. Diriqoy, ya qeyri diriqoy...!

Hambal. A Məşədi, bu qədər xələq pul paylayırsan, mənə də bir abbası ver, belimi sındırıbsan!

Məşədi İbad. Əşi, rədd ol o yana, bir sən qalmışdın ki, məni soyasan. (*Yüürür Hambalın üstə, Hambal qaçır, amma sonra yenə gəlir*).

Həsənqulu bəy. Həzərət! Gəlin bu məsələni müzakirəyə qoyaq. Axı, belə iş olmaz ki, Rüstəm bəy eyləyir, bu kişi də axı yazıqdır. Pulu gedir, özü də biabır olur. Gəlin bu saat Rüstəm bəyi bura çağırmaq və onunla seryozni danışmaq!

Hambal. Əlbəttə, əlbəttə.

Qapını döyürlər. Rüstəm bəy gəlir.
(Musiqi)

Böylə olmaz ki, sən aldadasan bizi,
Sən verirən qızı
Özge adama ərə getsin. (2 dəfə)
Bəs bu kişi yazıq necə etsin? (2 dəfə)

Məşədi İbad

Allaha and olsun, budur deyirəm:
Qızı mənə, qızı mənə görək verərsən.
Verməsən hərəgah, eylərəm bədnam,
Çünki mən bir adamam, baxmaram böyə.

Hambal

Böylə olmaz ki, sən aldadasan bizi,
Sən verirən qızı

Özgə adama ərə getsin. (2 dəfə)
Bəs bu kişi yazıq necə etsin? (2 dəfə)

Rüstəm bəy (danışır). Sözüün doğrusu, mən qanmıram ki, siz nə deyirsiniz!
Məşədi İbad. Necə qanmırsan? Mənim pulumu yeyib, yalandan deyirsən ki, qızı sənə verəcəyəm, amma özgəsinə verirən.

Rüstəm bəy. Kim deyir onu?
Məşədi İbad. Öz gözümlə gördüm ki, sənin qızının yanında bir cavan oğlan durubdur, soruşdum ki, ədə, sən kimsən, dedi: mən qızın adaxlısıyam!

Rüstəm bəy. Ha, ha, ha!.. O kişi zarafat edibdir. Bilirsənmi o kimdir? O qızın öz dayısıdır. Səninlə lötuluq eləyibdir. Sən də inanırsan və bir də (onlara) Həsənqulu bəy, Rza bəy, sizin üçün eyb olsun ki, bu cürə axmaq sözə inanıb, mənim qapıma gəlirsiniz. Mən çox inciyirəm.

Həsənqulu bəy. Rüstəm bəy, vallah, bağışla bizi, Məşədi İbad yoldan çıxartdı.
Rza bəy. Sən Allah incimə bizdən, burada, rus demişkən, nedorazumeniya əmələ gəlibdir.
Məşədi İbad (Rüstəm bəyə tərəf gedib, əlindən tutur). Bağışla, bəy, Allah səndən razı olsun ki, bizi şəkki-şühədən çıxartdın. Amma, vallah, əhvalım çox pərişan olmuşdu. Ə kişi, mən deyirəm ki, axı Rüstəm bəy kişidir, belə şey eləməz. Qərəz ki, Allah şeytana lənət eyləsin! (Gül-gülə). Rüstəm bəy, mən istəyirəm ki, toyu bu günlərdə başlayam. Nə deyirsən?

Rüstəm bəy. Çox da yaxşı olar, nə qədər tez olsa, bir o qədər yaxşıdır.
Məşədi İbad. Onda mən bu gün istixarə elətdirərəm, bu yaxın xoş günlərin birində toyumuz başlarıq.

Hamı. Allah mübarək eyləsin! Məşədi İbad, toy hamamında bir yerdə çimək.
Məşədi İbad. İnşallah, bir yerdə çimərik. (Kənarə). Bu şərtlə ki, hamam pulu sizdən.

(Musiqi)

Hamı (oxuyurlar)

Məşədi İbad, çox mübarək olsun!
Toyun sənə çox mübarək əst! (2 dəfə)

Məşədi İbad (oxuyur)

Çox sağ olun, çox da razıyam,
Zəhmət çəkib iş düzəldiniz.

Hamı

Məşədi İbad, çox mübarək olsun!
Toyun sənə çox mübarək olsun!
Çox mübarək olsun, çox mübarək olsun!
Olsun, olsun, olsun, olsun!..

Pərdə

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

Bir hamamın soyunub-geyinən yerində vaqə olur. Sol tərəfdə (zaldan baxarkən) qapı və pilləkənlər, sağ tərəfdə, küncdə hamamın çimilən yerinə girən qapı var. Ortada hovuz və fontan, üstündən qəndil asılıbdir. Hamamçı Məşədi Qəzənfər sarı kürkə bürünüb, bayır qapının solunda öz yerində ayaqlaşdır. Qabağında manqal, üstündə güvoc, yanında mücrü. Özü də qolyan çökür. Ondan bir az sağ tərəfdə döllək Usta Məhərrəm Kərbolayı Nəsrin başını qırır. Bir az o yanda zumaçılar oturubdurlar. Bir kənarında bir neçə nofor camadar otlorində qırmızı fito, balaqları çirməyə dayanıbdırlar.

(Musiqi)

Hamı (oxuyurlar)

Hamamın içində, içində də çölündə (2 dəfə)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

Hamamdan bir səs

Gəl, ey ha!.. Bir yumurtal!..

(Musiqi)

Hamı

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.

Döllək qırır, hamamçı qolyan çökür.

Məşədi Qəzənfər (danışır). Həqiqət, hər bir şeyi fikirdən keçirib yenə baxıb görürəm ki, dünyada hamamdan başqa ləzzətli bir yer varsa, yenə hamamdır. Deməyin ki, özüm hamamçıyam ona görə belə danışırım, xeyr! Əşi, adam görək insaf ilə danışsın: qışın soyuğunda harada qızısa bilərsən?

Hamı

Hamamda!

Məşədi Qəzənfər

Yazın istisində harada sərinləyə bilərsən?

Hamı

Hamamda!

Məşədi Qəzənfər. Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

Hamı

Əşi, heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs belə de!

Usta Məhərrəm. Mən dəlləyəm. Özüm də ömrümün çox vaxtını hamamda keçirmişəm, heç bir belə heyfəlməmişəm. Çünki baxıb görürəm ki, mənim üçün hamamdan başqa heç bir yerdə xoş keçmir. Xalq gedir, adı nədir, o kluba, mənim klubum hamamdır. Xalq gedir teatra, mənim teatrım hamamdır. Əşi, işləyib yorulandan sonra harada istirahət edə bilərsiniz?

Hamı

Hamamda!

Usta Məhərrəm

Harda bir parça ləzzət görürsən?

Hamı

Hamamda!

Usta Məhərrəm. Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

Hamı. Əşi, heç kəs!

Usta Məhərrəm. Bəs elə, de gəlsin!

(Musiqi)

Hamı

Hamamın içində, içində də çölündə (2 dəfə)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

Hamamdan bir səs. Gəl, ey ha!.. Bir papiros, özü də müştük ucunda. (Aparırlar).

Hamı

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

(Musiqi)

Kərbəlayi Nəsir (dəllək ülgüçü itiləyərək). Mən özüm bisavadam, amma kitabda yazılanlardan oxuyubdurlar, mən də eşitmişəm: müsəlman padşahları bir yerdə şəhər salanda ilk əvvəlcə hamam tikdirmişlər, ondan sonra karvansara, ondan sonra məscid. Əşi, insaf ilə danışmaq, tozun-torpağın içində işləyirən, çirkə-pasağa batırsan, bəs sonra harada təmiz olursan?

Hamı

Hamamda!

Kərbəlayi Nəsir

Harda pak olursan?

Hamı

Hamamda!

Kərbəlayi Nəsir

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

Hamı

Əşi, heç kəs!

Kərbəlayi Nəsir

Bəs belə!

Məşədi Qəzənfər. Padşah dedin, yadıma düşdü: əşi, hamam indi hörmətdən düşübdir. Qədim zamanlarda hamamın böyük hörməti varmış. Bütün şairlər, süxəngülər, nağıl deyənlər, dərvişlər – hamısı hamama yığılıb, gözəl-gözəl söhbətlərlə hamam əhlini feyziyab edərlərmiş. Əşi, harada şirin-şirin söhbət eşidirsən?

Hamı

Hamamda!

Məşədi Qəzənfər

Harda dünya qayğısını yadından çıxardarsan?

Hamı

Hamamda!

Kərbəlayi Nəsir

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

Hamı

Əşi, heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs elə isə de gəlsin!

(Musiqi)

Hamı

Hamamın içində, içində də çölündə (2 dəfə)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,

Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

Hamamdan bir səs

Gəl, ey he!.. Ab-xurdan, içində qəmiş. (*Aparırlar*).

(Musiqi)

Hamı

Hamamın içində, içində də çölündə (*2 dəfə*)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sörin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var,
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

Usta Məhərrəm. Sizin canınız üçün, bir çox naxoşlular var ki, kurs qurtarmış həkimlər dərmanından acizdirlər. Amma naxoşu hamama gətirən kimi yaxşı olub sağalır. Ondan əlavə, hamam belə şeydir ki, insana zinət verir, abıra mindirir. Özünü dəyir, harda yaxşı qan aldırmaq olar?

Hamı

Hamamda!

Usta Məhərrəm

Harda yaxşı baş qırxdırmaq olar?

Hamı

Hamamda!

Usta Məhərrəm

Harda yaxşı həna yaxmaq olar?

Hamı

Əşi, hamamda!

Usta Məhərrəm

De, bəs belə!

Məşədi Qəzənfər. Həna dedin, yadıma Sədi Əlyəzləhmənin bir şəri düşdü ki, günlərin bir günündə rəhmətlik hamamda çimərkən öz məhbubindən həna alıb, ətrindən bihuş olub və o xüsusda bu şəri deyibdir:

Gili-xoşbuyi dər həmmam ruzi¹⁶
Rəcid əz dəsti-məhbubi be dəstəm.
Bədu qoftəm ke, mişki, ya ənbəri
Ki, əzbuyi-delavizi-to məstəm.

Bəqofta mən gili-naçiz budəm
Və leykən moddəti ba gül neşəstəm.
Kəməli-həmneşin bər mən əsər kərd
Və gərna mən haman xəkəm ki, həstəm!

İnadırırım sizi ki, əgər Sədi Əlyəzləhmə hamama gəlməso idi, heç vaxt bu şəri yazı bilməzdi. Əşi, belə olandan sonra kim deyər bilər ki, hamam pis şeydir?

Hamı

Heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs belə isə de gəlsin!

(Musiqi)

Hamı

Hamamın içində, içində də çölündə (*2 dəfə*)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sörin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var,
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

Hamamdan bir səs

Gəl, ey ha!.. Qətfə! Gəl apar!

Camadarlar qətfə ilə gedirlər.

Hamı

Hamamın içində, içində də çölündə (*2 dəfə*)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sörin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var,
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

İçəridən gəlirlər. Boy hamamdan çıxır. Zurnaçılar çalmağa başlayırlar. Pərdə enir. Amma zurna səs gəlir. İki dəqiqədən sonra pərdə qalxır. Zurna kəsir. Səhnəyə geyimlərinə tamam edirlər. Moşədi İbad yaxasını düyməyir, sonra əlinə aynanı alıb, saqqalına baxır. Həsonqulu boy sirtukunu geyir. Rza boy vorotnikini taxır. Həson boy başını darayır. Əsgər çökmələrini geyir. Hambal patavasını delayır. Sairələr də kimi başını qurudur. kimi düymələrini bağlayır.

Məşədi Qəzənfər. Məşədi İbad, səhəti-vücut! Allah mübarək olсын! Oğullu-uşaqlı olasan!

Məşədi İbad. Sağ olasan, vücudun bibəla olsun!

Hamı. Allah mübarək olсын, Allah mübarək olсын!

Məşədi İbad (*cavab verir. Bir az sonra ayna əlində*). Amma deyəsən bu səfər dəllək hənam yaxşı yaxıbdır, daha ağ tük gözümə dəymir. Əsgər. Maşaallah, lap cavan olubsan ki!

Məşədi İbad. Cavan olmayanda qoca deyiləm ki...

Məşədi Qəzənfər (*bəylərə*). Bəydadaşlar, hamam xoşunuza gəldimi? Çünki sizlər bizim hamamlara gəlməzsiniz, ona görə soruşuram.

Həsənqulu bəy. Mən çoxdandır ki, töbə eləmişdim ömrüm olanı müsəlman hamamına getməyim, amma Məşədi İbadın xatirəsi yanımda o qədər əzizdir ki, töbəmi sındırıb məhz onun xatirəsi üçün bu hamama gəldim. Gəldim də... Heç, daha keçibdir.

Məşədi Qəzənfər. Bəs, belə!

Rza bəy. Hərgah mən bir papaq alaydım və o papağa beş yüz otuz altı manat pul vermiş olaydım və bir nəfər də o papağı mənim başımdan götürüb müsəlman hamamının içinə tollaya idi, mən papaqdan əl çəkərdim, amma hamama girməzdim. Lakin Məşədi İbad söz vermişdim deyər, daha sözümdən qaça bilmədim.

Məşədi Qəzənfər (*smır*). Bəydadaş, guya mənim hamamın mürdardır? İçində urus çimir, erməni çimir, yəhudi çimir?!

Rza bəy. Rəhmətliyin oğlu, girirəm xəznəyə, bilmirəm ki, bu içində çimdiyim sudur, neftdir, hələmdir, yoxsa bozbaşdır. Həzrət, vallah, sabah bunu mən qəzetəmdə yazaram. Belə eləməyin!

Həsənqulu bəy. Əşi, insafdır, o xəznəyə mən də girim, bu hambal da girsin? (*Hambalı göstərir*).

Hambal. Bəy, məgər hambal hamamda çimməz, bəs hambalın canı can deyil?

Həsən bəy. Rza bəy prav*. Doğrudan, mən də xəznəyə girib bilmədim ki, sudur, yoxsa ayrı bir jidkostdur*. (*Həsənqulu bəyə*). Nə vı, vı rassujdayete kak burjuy*! Necə yəni mən də girim, hambal da girsin, məyər hambal da sənin kimi adam deyil?

Hambal. Əlbəttə, adamam!

Həsən bəy. Onun da iki qulağı var, sənin də!

Hambal. Əlbəttə, iki qulağım var, bə nədi?

Həsən bəy. Onun da bir burnu var, sənin də!

Hambal. Əlbəttə, bir burnum var, bə nədi?

Həsən bəy. Yedinstvennaya raznitsa* bundadır ki...

Həsənqulu bəy (*sözünü kəsir*). Bilirsen nə var, Həsən bəy! Sən keçən səfər Məşədi İbadla savaştın, yenə də o bir evin içində oldu ki, heç kəs bilmədi, amma bura hamamdır, özün bilirsen ki, obşestvenni* yerdir, təvəqqe edirəm ki, burada savaşımayasan.

Həsən bəy. Net, mən kak istinniy narodnik protestuy*!

Bunlar, – Rza da iştirak edir, – öllərilo işarələrlo danışib bəhs edirlər.

Məşədi İbad (*adamları nəzərdən keçirməklə sayır*). Görəsen bunların hamısını hamam pulunu, inşaallah, mən verəcəyəm, hə?.. Bu bahalıqda bir bu qədər hamam pulu heç bilirsen neçə elər? Görüm, hamamçıni bir nə kələkləyə bilərəmmi?

Həsənqulu bəy (*münaqişəyə davam edərək*). Da ostavte menya v pokoye*!

Həsən bəy. Net! Ya doljen protestovat*.

Rza bəy. Əşi, ayıbdır hamamın içində...

Həsənqulu bəy. Da protestuyte, skolko xotite!

Həsən bəy (*bərkədən*). Ya ne pozvolyu, çtobi...

Əsgər, Rza tez durub bunların aralarına girirlər ki, aralaşırsınlar.

Məşədi Qəzənfər. Bunların hamısı, görünür ki, mənim xəznəmin suyunun təsirindədir. Məşədi İbad (*onlara*). Bura bax, a!.. Cəncəl eləmək neyçün? Kişinin hamamında iki saatdır ki, müftə cimibsiniz, hələ bir durub cəncəl də salırsınız? Eyibdir ki... (*Sükut; hamamçıya müraicətən*). Məşədi Qəzənfər, sənin yadına gəlməz, çünki çox kiçikdin, mən ilk toy eləyəndə ki, mərhum Kərbəlayı Murtuzanın qızı, rəhmətlik Sonanı almışdım, toy həmin bu hamamda oldu. O zaman sənin oturduğun yerdə rəhmətlik sənin atan Məşədi Səməndər əyləmişdi. Çıxanda

durdum pul verməyə, dedi: ayıbdır ki... Nə qədər eylədim, pul almadı, yalvardım–yaxardım, almadı ki, almadı... Qorəz, rəhmətlik çox gözəl kişi idi...

Hamı bir–birinə baxıb himləşir.

Məşədi Qəzənfər. Heç mənim özümü demirsən... Keçən həftə bizim Məşədi Muxtarın toyu idi ki, mənimlə bərk əşnadır. Gəldilər hamama, gedəndə nə qədər eylədi, pul almadım, dedi inciyərəm səndən, dedim mən də inciyərəm səndən, almadım. Yanında lap bu Həsənqulu bəyə oxşayan bir nəfər bəy var idi. Çıxartdı cibindən iki donə yüzlük üstümə atdı, istədim almayam, razı olmadı. Əlli manat dəlləyə verdi. Camadamların hərəsinə on manat naçay* bağışladı; onun sabahı, bir də gördüm ki bir dost yaxşı libas, iki kişə əl həna, bir kəllə qənd və bir donə şirniyyat xonçası gəlibdir. Bunu da toy sahibi Məşədi Muxtar göndərmişdi. Axşam da ki, toyda idik. Qorəz, çox canfəşanlıq oldu.

Bəylər himləşib gözloşirlər.

Həsənqulu bəy (*Həsən bəyə*). Vı vezde umestno, neumestno lezite sport*.

Rza bəy. Yeno başladılar ki...

Həsən bəy. Ya ne moqu, ya doljen protestovat, ya çelovek s ubejdeniyem*.

Həsənqulu bəy. Da vı, prosto obmanşik i vsyo*!

Həsən bəy (*bərkədən*). Çto? Vı menya oskorblyayete*?

Həsənqulu bəy (*o da bərkədən*). Da oskorblyu*!

Arı qarışır, Rza, Əsgər, sair qoçular qalxıb, onları aralaşdırmaq isteyirlər.

Həsən bəy. V takom sluçaye ya uxoji i potrebuyu udovletvoreniye za oskorbleniye* (*gedir*). Rza bəy (*onun dalınca*). Həsən bəy, Həsən bəy, hara gedirsən, bir dayan. (*O da onun dalınca gedir*).

Həsənqulu bəy (*kefsiz*). Həzrət, bağışlayın, xudahafiz!.. (*Gedir*).

Əsgər (*onun dalınca*). Əşi, bir dayan görək, bu saat hamımız gedirik!

Gedir, adamları da onun dalınca çıxırlar. Qalır hamam əhli ilə Məşədi İbad və hambal.

Məşədi İbad (*kənarə*). Lotular pul səhbətini eşidib qaçdılar. Yox, mənim kələyim baş tutmadı!

Məşədi Qəzənfər. Məşədi, sənin bu əşnaların nə hirslı adamlardır?

Məşədi İbad. Havanın təsirindəndir. (*Ona*). Qorəz oğlu, haqq–hesabımız neçə elədi?

Məşədi Qəzənfər. Daha onu soruşmazlar ki, toy hamamıdır, neçə verirsən ver, istərsən mən də atam kimi səndən heç zad almayım...

Məşədi İbad. Xeyr, çox sağ ol! (*Kənarə*). O, mənə bəhə oturur. (*Pul çıxardır verir*). Bəsin–dirmi?

Məşədi Qəzənfər. Bəsin, Allah bərəkət versin!

Məşədi İbad (*camadamlara*). Balam, ala, bu da sizin! Bunu da içəridokilərə verərsiniz.

Camadamlar. Çox sağ ol, Məşədi! Allah bərəkət versin!

Hambal. Məşədi, abbasını vermədin, ha!..

Məşədi İbad. Adə, get gör bunlar neçə oldu. Deyinən ki, qorxmayın, hamam pulu verildi, gəlsinlər bəyi hamamdan çıxarsınlar. (*Zurnaçılara*). Balam, siz də bir şey çalın, camaat yığılsın hamama, çıxmaq gedək.

Zurnaçılar çalirlar, bir qədər keçmiş çıxıb gedənlər hamısı geri qayıdırlar.

Məşədi İbad (*durur*). Ya Allah!..

Hambal kömək edib düşürür aşağı. Zurnaçılar da qabaqda çala-çala çıxıb gedirlər. Hamamçı, dəllək Məhərrəm, Kərbəlayı Nəsir və camadlar yerlərində qalır, yəni də əvvəlki sayaqda olurlar.

Məşədi Qəzənfər. Bu urusbabılar heç ildə bir dəfə hamama getməzlər, qüsl-təharət nə olduğunu bilməzlər, gəlib burda mənim hamamımı pisləyirlər. Əşi, bir insaf ilə danışaq: harda yuyunub təmiz olarsan?

Hamı

Hamamda!

Usta Məhərrəm

Harda suya batıb çıxıb bilərsən?

Hamı

Hamamın xəznəsində.

Kərbəlayı Nəsir

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

Hamı

Əşi, heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs, elə isə de gəlsin!

(Musiqi)

Hamı

Hamamın içində, içində də çölündə (2 dəfə)
Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var, gəl!..

(Musiqi)

Usta Məhərrəmlə Məşədi Qəzənfər kürkünü salıb oynayır, camadlar da çirtiq vururlar.

Pərdə

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

Məşədi İbadın evində vəqə olur. Toy məclisidir. Qoçu Əsgər "Padşah"¹⁷ olub, yuxarı başda aylaşdır.
Səhnədə olanlar: Həsənqulu bəy, Rza bəy, Əsgər və qonaqlar. Pərdə qalxır.
Oyunçu qız "Ləzginka"¹⁸ oynayır. Bəəd¹⁹ çıxıb gedir.

Əsgər. Mən tar çalana ömr edirəm ki, bir "Roza" havası çalsın. Həsənqulu bəy durub oynasın!
Həsənqulu bəy (ayağa durur). Padşah sağ olsun, vallah, mən oyun bilmirəm, məni bağışla!
Əsgər. Çəkin onu ortaya, bir-iki qırmanc vurun! (Nökərlər Həsənqulu bəyi çəkib oynadırlar.
Bəədə hamam qərar ilə Rza bəy oynayır.) Çəkin buraya Məşədi İbadı! Bəy görək toyunda oynasın ki, ucuzluq olsun.

O biri otaqdan Məşədi İbadı gətirirlər. Məşədi İbad "Mirzəyi" havasını oynayır.

Həsənqulu bəy. Balam, dəxi vaxtdır, gedək gəlini götürməyə.

Hamı. Bəli, vaxtdır. (Ayağa durub hamı gedir.)

Məşədi İbad (daxil olur). Türkdə bir məsəl var: deyirlər ki, hər gözəlin bir eybi olar. Qonaqlar bu evdə olanda mən o biri otaqda səhərdən bəri fikirdə idim ki, ayə, mənim eybim nədir? İndi bildim ki, mənim eybim varsa, o da eysizliyimdir. Hərçənd bu çox nazik mətləbdir, amma həqiqətdə də belədir ki, var. Hərgah mənim bir dənə eybim olsaydı, xalq deyirdi ki, zərər yoxdur, hər gözəlin bir eybi olar. Amma indi mənim heç bir eybim yoxdur, ona görə də heç kəs mənə gözəl demir. Bütün məsələ bundadır. Vəssəlam... Hər halda, qız nə qədər gözəl olsa da bir o qədər mənə baha oturdu: beş min manat Rüstəm bəy və toy xərci, beş yüz manat Həsənqulu bəy rüşvət, yüz manat Rza bəy rüşvət, əlli manat Həsən bəy rüşvət, bir abbası hambala müzd, dörd yüz manat... Əşi, hesab eləməsəm yaxşıdır! Daha ürəyim xarab olur. Amma pis geyinməmişəm, ha!.. (Ətrafına baxır və dalını görmək üçün fırlanır və sonra bir yerdə aylaşır). Bəli, qız gəlsin görək nə olacaqdır. (Zümrümə eyləyir):

Şəb əsl, şəhido şəmo, şərabo şirini,
Qənimət əst ke, şəbi ruyi dustan bini!²⁰

Qız gəlsin, amma mən bir şeydən qorxuram ki, evdə oturmağa hövsələsi gəlməsin. çünki o cürə evdə böyümüş qız bir az kəmhövsələ olar. (Acıqla). Ağzı nədir! Vallahı, bax bu gündən bir yekə qıfıl alacağam. Səhər durub dükana gedəndə qapını qıfıllayıb, açarını aparacağam ta axşama qayıdana qədər; qoy qalsın evdə, evə öyrəşsin; pəncərələri də daldan taxta ilə vurduracağam. Çox da o yan, bu yan eyləşə, döyəcəyəm, çünki arvad ki, döyülmədi, xarab olar; arvad ərindən nə qədər kömək yəşə bir o qədər ərin çox istəyər. Mən bunu qabaqlarda çox təcrübə eyləmişəm. Rəhmətlik Sonaya bir kərrə bir yumruq nə tori saldım, iki saat nəfəsini ala bilmədi; o idi ki, mən görən kimi üzümə gülərdi. Rəhmətlik Pərdəda günlərin bir günü bir sille çəkdim ki, bir diş sındı, o idi ki, sonra bir kərrə olsun üzümə durmadı. Tək bir cə mürtəd oğlunun qızı Gülxanım bir ağac ilə elə çəkdim ki, o qaçan oldu ki, qaçdı! Bu da o yan, bu yan eyləşə budur, onun camdır. (Yumruq göstərir. Bu əsnada daldan: "Allah", "Allah" səsi gəlir, zurna çalınır). Pəho, gəlin gəldi, mən qaçım!

Qaçır o biri otağa. Gəlini gətirirlər. Sonm doxi gəlin ilə içəri girir.

Birisi. Aha, de gəlin bəri çıxım! Sonm, sən də bu biri otağa gəl.

Hamı çıxır, tək gəlin qalır.
(Musiqi)

Məşədi İbad (daxil olur, oxuyur)

Mən nə qədər, nə qədər qoca olsam da,
Dəyərim min cavana.

Çörəyi yeməyəm mən yavana.
Yaxşı deməyəm mən yamana,
Qurban edərəm mən canana
Malımı, pulumu, canımı mən.
Gəl, xanım, gəl yanıma,
Gəl, canım, gəl yanıma.
Gəl, yarım, gəl yanıma.

Gəl, mən ölüm, mən ölüm, mən ölüm,
gəl!.. (2 dəfə)

A quzum, gəl yanıma,
Canımı verərəm mən yarımına.
Qurban edərəm mən canana
Malımı, pulumu, canımı mən.

Xanım, ay xanım, zəhmət çək, başından çarşabı qoy yerə, sənə canım qurban!
Çarşabın içindən gəlin əvəzinə Sərvər çıxıb, əlindəki siqarı tapança kimi uzadı.
Məşədi İbadə torəf.

Məşədi İbad. Vay!.. (deyib çökür)
Sərvər. Səsin çıxdımı, başına bir güllə vuracağam! Tez ol, bir kağız-qələm götür!
Məşədi İbad (qorxu ilə). De qoy tapım da!.. (Stolun üstündən kağız-qələm götürür). Bəs
İndi nə qayırm?

Sərvər. Otur, bu saat mən deyəni yaz, tez ol, yoxsa vurdum gülləni!
Məşədi İbad. Yazım da, vallah, bu saat yazım!
Sərvər. Yaz! (Bərkdən deyir). Mən, Məşədi İbad Kərbəlayı Xocaverdi xan oğlu...
Məşədi İbad. Vaxsey!.. Atamın adını da bilir!
Sərvər. Danışma, yaz, yoxsa odlaram səni!
Məşədi İbad. Vallah, danışmıram, yazıram, sonra?
Sərvər. Rüstəm bəyin qızı Gülnaz xanımı almaq istəmirəm.
Məşədi İbad. İstəyirəm...
Sərvər (acıqlı) – İstəmirəm!..
Məşədi İbad. Yaxşı, istəmirəm, istəmirəm!..
Sərvər. Və təvəqqe edirəm ki, onun kəbini geri oxunsun.
Məşədi İbad. Bunu kim təvəqqe edir?
Sərvər. Yaz mən deyəni, yoxsa beynini toz eylərəm!
Məşədi İbad. Yazıram, yazıram, sonra?
Sərvər. Və onun əvəzində qulluqçu Sənəmi alıram, yazdınımı?
Məşədi İbad. Yazdım...
Sərvər. De qol qoy!
Məşədi İbad. Vaxsey!.. Bəs mənə pullarım...
Sərvər. Qol qoy, yoxsa partladaram səni. (Qol qoydurur). İndi tərənəmə!
Məşədi İbad. Tərənəmirməm.
Sərvər. Danışma!
Məşədi İbad. Danışmıram.

Sərvər dal-dalı gedib Sənəmi götürür.

Sərvər. Bax bu sənin arvadındır. (Dal-dalı gedir). İndi tərənəmə!
Məşədi İbad. Tərənəmirməm.

Sərvər. Danışma!
Məşədi İbad. Danışmıram.

Sərvər birdən dönüb cold qaçır.

Məşədi İbad (çığırır). Ədə tutun, ədə qoymayın. Ay, tez olun, qaçdı! Ədə, bu nə iş idi
mənəim başıma gəldi, ay tutun, ay qoymayın!..

Camaat hamısı dolur içəri, səs-küy düşür.

Həsənqulu bəy. Ədə, bir dayan görək nə olubdur. Məşədi İbad, nə olub, nəql eylə görək!
Məşədi İbad. Əşi, siz bu gəlini gətirəndə bir baxmadınız görək, bu kişidir, yoxsa arvaddır?
Hamı. Bu nə əcəb sözdür?! Həlbəttə, gəlin arvad olar!
Məşədi İbad. Amma bu gəlin kişi çıxdı. Rüstəm bəy mənəim evimi yıxdı, qızım əvəzinə
mənə kişi göndərdi, o da qaçdı getdi.
Hamı. Paho!.. Bu nə işdir ki, o görübdür, belə də adam aldatmaq olarmı?
Biris. Bəs nə tövr olsun, neyləməli?
Həsənqulu bəy. Məşədi, bir əlli manat ver, gedim bu saat qubernatoru buraya götürim,
razısan?

Məşədi İbad (azarlı kimi). Yox...
Rza bəy. Məşədi, iyirmi manat ver, bu saat qəzetdə Rüstəm bəyi biabır eyləyim, razısan?
Məşədi İbad. Yox...
Əsgər. Məşədi, bir otuz manat ver, gedim Rüstəm bəyin beyninə bir patron çaxım, razısan?
Məşədi İbad. Yox...
Hamı. Bəs nə eyləməli?
Məşədi İbad. Gedin qazıya deyən ki, bu arvadın kəbinini mənəim üçün kəssin!
Hamı. Ha!.. Bu başqa məsələdir. Nə eləmək: o olmasın, bu olsun, heç pis deyildir.

(Musiqi)

Hamı

Gedək, gedək, qazıya deyək,
Qoy kəbini kəssin. (2 dəfə)

(Sənəmə)

Məşədiyə arvad edək,
Razısan?

Sənəm

Hə!.. Hə!..

Hamı (Məşədi İbadə)

Razısan?

Məşədi İbad

Hə!.. Hə!..

Hamı

Razısız?

Məşədi İbad və Sənəm

Hə!.. Hə!..

Hamı

Bəs gedək biz?

Məşədi İbad

Gedin, gedin, qızıya deyin,
Qoy köbini kəssin. (2 dəfə)
(Sənəmə) Səni mənə arvad edə,
Razısan?

Sənəm

Hə!.. Hə!..

Məşədi İbad (xor)

Razısız?

Xor

Hə!.. Hə!.. Razıyıq!..
Hə, hə! Bəs gedək biz?

Bu əsnada səhnənin dal pərdəsi qalxır. Sərvər ilə Gülnaz
hündürdə dayanıb görünürlər. Tar çalınır.

Sərvər ("Bayatı-Qacar" oxuyur)²¹

Yetdim vüsalına yarın, çökdüm əzabını,
Aşiqə vəsl yolunda verər, əlbəttə, canını.

Gülnaz

Çün qalxdı pərdə, əyan oldu hər kəsə,
Məşuqə aşiqə vasil edər, əlbəttə, canını.

Hamı (Məşədi İbad)

Sən qoca, qız cavan,
Səndə yoxdur eşq odu.
Sərvərindir aşiqi, (2 dəfə)
Sənə olmaz heç meyli. (2 dəfə)

Məşədi İbad

Yanıma gəl, arvad, yanıma gəl, (2 dəfə)
Yanıma gəl, et məni şad!..

Hamı

Pulunu verdin sən, Məşdi İbad,
Əlinə düşdü dul arvad,
Qəm yemə hərəci bədəbad,
Olmasa o, bu olsun!..

Pərdə

SON

¹ Məşədi – İrənin Məşhəd şəhərində dəfn olunmuş VIII İmam Rzanın məzarını ziyarət edən hər müsəlmanın dindəşları arasında daşdığı ad, ləqəb. (Kərbəla şəhərində İmam Hüseynin məzarını ziyarət edən müsəlman Kərbəlayı adlanır.)

² Qoçular – XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlində Bakıda əmələ gəlmiş xüsusi qəlu-zorlular dəstəsi (reket). Həç bir qanun tanımayan, dinc əhalini qorxu içində saxlayan, sifarişlə və qazanc məqsədi ilə adamları oğurlayan, qətlə yetirən bu qoçular istər kasıblar, istər varlılar üçün təhlükəli idi.

³ Aşna – dostlar, eyni məqsədə, amala qulluq edənlər.

⁴ Əsərin ədəbi mətnində M.Füzulinin “Şəfayi-vəsl qədrin hicrilə bimar olandan sor” mətləli qəzəlini Sərvər və Gülnazın birgə “Segah” muğamı üstündə oxuması qeyd olunub. Lakin sonradan müəllif bu qəzəlin bəzi beytlərini əsas götürərək Sərvərin ariozosunu bəstələmişdir ki, əksər quruluşlarda və filmdə bu ariozo səslənir.

⁵ Məşədi İbadın məşhur “Mən nə qədər qoca olsam da...” mahnısı Azərbaycanın məşhur “Uzundərə” xalq rəqsi əsasında bəstələnib.

⁶ Adəti tərək etmək xəstəliyin səbəbidir.

⁷ “Tarixi-Nadir”, “Gülüstan”, “Bustan” XX əsrə qədər “mollaxanalarda” uşaqlara təlim edilən kitablardan idilər.

⁸ Piştov – burada tapança mənasındadır.

⁹ Rza bəyin işlətdiyi osmanlı-ərəb sözlərinin izahı:

əfəndilər – cənablar
müsaidənizlə – icazənizlə
bir qaç kəlmə – bir neçə kəlmə
əşəddü ehtiyacım – çox ehtiyacım
mübhəm sükut – gizli, şübhəli sükut
kəndim üçün – özümə
bəkliyorum – gözləyirəm
xanənizdə – evinizdə
əda etmək – icra etmək
məsləkimə müğayirdir – məsləkimə ziddir.

¹⁰ Həsən bəyin işlətdiyi bozi rus sözlərinin izahı:

qəspoda (qəspoda) – cənablar
pəzvolt (pozvolte) – izn
uçonıy – alim
dokazat – sübut
soqlasitsya – razılıq
dovolno çto – kifayətdir ki
povtorit – təkrar

nakones – axır ki
istinnı – əsl
mneniye – əqidə, fikir
pozvolte, ya yemu zadam, merzavtsu – izn verin, bu yaramaza göstörüm
neujeli – doğrudanmı
oskorbit – təhqir
zato – əvəzində
eto druqoye delo – bu başqa məsələ
prav – haqlı
jidakost – məhlul
yedinstvennaya raznitsa – yeganə fərq
rassujdayete kak burjuy – siz burjuy kimi düşünürsünüz
kak istinnıy narodnik protestuyu – əsil xalqçı kimi etiraz edirəm
ostavte menya v pokoye – mənə rahat qoyun
na çay – çay pulu
vi vezde umestno, ne umestno lezete sport – siz hər yanda yeri oldu, olmadı bəhs edirsiniz
ya ne moqu, ya doljen protestovat, ya çelovek s ubejdeniyem – mən bacarmıram, mən
gərək etiraz edəm, mən əqidəli insanam
da vi prosto obmanşik, i vsyo – siz sadəcə yalançısınız, vossalam
vi menya oskorblıyete? – siz mənə təhqir edirsiniz?
v takom sluçaye ya uxozu i potrebuyu udovletvoreniya za oskorbleniye – belə halda
mən gedirəm və təhqir üçün cavab tələb edəcəyəm.

¹¹ II məclisdə pərdə, qalxdıqdan sonra əsərin remarkasına görə tar çalınır, “Şahnaz” muğamı üstündə Sərvər və Gülnaz iki beyt qəzəl oxuyur. Ancaq filmə və son quruluşlarda bunlar ixtisara salınıb.

¹² Şeir Sədi Şirazidən götürülmüşdür. Tərcüməsi belədir:

Mən əvvəldən bilmirdim ki, sən vəfasızsan
Əhd bağlamamaq, onu bağlayıb pozmaqdan yaxşıdır.

¹³ Həyatı-cavidan – əbədi həyat.

¹⁴ Zində – sağ, diri.

¹⁵ Pərvanəyi-şəmi-camalın – şam üzünün pərvanəsi.

¹⁶ Şeir Sədidən götürülmüşdür. Tərcüməsi belədir:

Bir gün hamamda xoş otirli bir palçıq
Dostun əlindən mənim əlimə çatdı.
Ona dedim ki, sən mişsən, ya ənbərsən
Ki, sonin üroyə yatan otrindən mən most olmuşam?
Dedi: mən bir dəyörsiz palçıq idim,
Lakin bir müddət gülə tay oldum.
Mənim həmsəhbətimin komalı mənə təsir etdi.
Əgər belə olmasaydı mən həmin torpaq olaraq qalardım.

¹⁷ Padşah – burda toy məclisini idarə edən. Bozi illərdə toy məclisində meyxana da düzəlirdi ki, hərbəlin meyxana deməsi məclis “padşah”ı tərəfindən xüsusilə qeyd olunardı. Artist Əhməd Anadolunun Məşədi İbadın toy məclisində dediyi meyxanaların bəzilərini təqdim edirik:

Məşədi İbadın hambalı

(1917-ci il tamaşalarında deyilmişdir.)

Vermədi həmmallığım bu evi bərbad kişi,
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!
Toy hamamında dedin: gəl verim həmmallığımı;
Nə vaxtdır verməyibsən, bu imiş insanlığın,
Başına döğsün bu cür müsəlmanlığın!
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!

Məşədinin cybi yox kiprigində, qaşında,
Saqqalında hənəsi, xətbəsisı başında,
Özünə orət alır on-on iki yaşında,
İstəyir Rüstəm bəyə olmağa damad kişi,
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!

Qış günündə öləydin, çıxmayaydın bahara.
Gələydim ehsanına gün ortaya nahara;
Bir abbasımlan baş qoyaydın məzara.
Xirtəgindən yapışsın şeyatın, həmzad, kişi!
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!

Hambal fırlıdaqqılların iç üzünü açır

(1940-cı il tamaşalarında deyilmişdir.)

Deməyin ki, həmmalam, anlayıram məsələni;
Lotular Məşədi İbada yaxşıca qurdular tələni.
Gəldi əvvəlcə kələk Məşədiyə Rüstəm bəy özü,
Aldı beş min manatı, sonra dəyişdirdi sözü.
İki min aldı qoçu Əsgər, ötürdü o yana,
Eşidib fit səsini sonra tüpürdü dabana.
Düşdü fürsət adama oxşamaz Həsənquluya,
Verdi beş yuz manatı bax bu lotu bambuluya.
Rza bəy: şimdi, nasıl, söylə, əfəndim diyərək,
Bu da bu ləhcə ilə Məşədi İbada gəldi kələk,
Bu Həsən: işto takoy, Məşədiyə meymun da dedi,
Suda verməklə tutub əlli manat aldı, yedi.
Bivec oğlu Məşədi dikdi gözün abbasıma.
Hamıya pıyladı pul, salmadı bir şey tasıma.

¹⁸ Ləzginka – Dağıstan ritmlərində olan rəqs.

¹⁹ Bəəd – sonra.

²⁰ Şeir Hafizindir. Tərcüməsi belədir:

Gecədir, gözəl dost və şirin şərab,
Dost üzünü gecə görmək də qənimətdir.

1939-1940-cı illərdə Hafizin şerinin əvəzinə Məşədi İbad "Rast" üstündə aşağıdakı şeri oxuyardı:

Dildarımın dodaqları bal, dişi incidir,
Canım onun əsiri, o yarın girincidir.
Çox dilbərin qadasın alıb, salmışam yola,
Səhv etmirəmsə, təzə gələn onbirincidir.

²¹ Sonradan Sərvərlə Gülnazın son ductini redaktə edən bostokar, "Bayatı-Qacar" muğamını orijinal musiqi ilə əvəz etmişdir.

MÜNDƏRİCAT

O olmasın, bu olsun (*klavir*)

1. Uvertüra	5
I məclis	
2. Proloq	10
3. Sərvərin ariozosu	14
4. Rüstəm bəylə Gülnazın dueti	18
5. Məşədi İbadın mahnısı və rəqsi.....	20
6. Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti	23
7. Terset (Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü)	26
8. Xor: "Deyirlər ki, toy olacaq..."	32
9. Məşədi İbadın davası (Həsən bəy, Məşədi İbad və xor).....	38
10. Antrakt	42
II məclis	
11. Sərvər ilə Gülnazın ariyası	43
12. Tütək səsi	48
13. Duet (Sərvər ilə Gülnazın oxuduğu təsnif)	49
14. Qoçuların xoru	54
15. Kvartet: "Babalı Sərvərin boynuna..."	62
16. Xor: "Heç belə iş olmaz"	66
17. Xor: "Böylə olmaz ki, sən..."	74
18. Xor və Məşədi İbad	77
III məclis	
19. Xor: "Hamamın içində..."	80
IV məclis	
20. Müqəddimə (Ləzgihəngi).....	84
21. Məşədi İbadın mahnısı	85
22. Xor: "Gedək, gedək qızıya deyək..."	88
23. Sərvərlə Gülnazın dueti.....	93
24. Xor: "O olmasın, bu olsun"	95
O olmasın, bu olsun (<i>libretto</i>).....	101
İzahlar və lüğət	138

ÜZEYİR HACIBƏYLİ

O OLMASIN, BU OLSUN

"Şərq-Qərb"
Bakı
2008

Buraxılışa məsul: *Əziz Göləliyev*
Not qrafikası: *Xanlar Novruzov*
Kompyuter səhifələyicisi: *Yeganə Əsgərova*
Korrektor: *Zahid Məmmədov*

Çapa imzalanmışdır 26.08.2008. Formatı 60×84 $\frac{1}{8}$, Fiziki çap vərəqi 18.
Ofset çap üsulu. Tirajı 1000. Sifariş 112.

"Şərq-Qərb" ASC-nin mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı şəhəri, Aşıq Ələsgər küçəsi, 17.

